

# Ciutats Defensores dels Drets Humans

Del 26 de setembre al 8 d'octubre de 2016





*Edició:*  
Ciutats Defensores dels Drets Humans

*Coordinació de l'edició:*  
Ajuntament de Sant Boi de Llobregat amb la participació  
de l'Institut de Drets Humans de Catalunya

*Redacció:*  
Maria Serrano García de La Chica

*Disseny i maquetació:*  
Sara Lupiáñez Fontanet

*Impressió:*  
Arts Gràfiques Molino

Juliol del 2016

# ÍNDEX

<b>El projecte i les entitats participants</b>	4	<b>Sandra Zambrano</b>	30
		Biografia	
<b>Altres municipis i institucions participants</b>	6	El gènere i la sexualitat, factors de risc per a la integritat física	
		VIH: estigma i discriminació	
<b>Declaració institucional de les Ciutats defensores dels drets humans 2016</b>	7	Entrevista	
		Denunciem	
<b>Els i les defensores dels drets humans</b>	8		
<b>Essam Daod</b>	10	<b>Zaina Erhaim</b>	34
Biografia		Biografia	
L'asil, un dret en crisi		Síria: de les protestes pacífiques a la guerra civil	
La recerca de refugi: un negoci		Jihadistes, Rússia i la coalició internacional	
Entrevista		Entrevista	
<b>Lin Muyizere</b>	14	<b>Valdènia Paulino</b>	38
Biografia		Biografia	
Com s'arriba a un genocidi?		Perifèries de Brasil: territoris sense drets	
El preu de la "reconciliació"		Entrevista	
Entrevista		<b>Victor Ochen</b>	42
		Biografia	
<b>Rebiya Kadeer</b>	18	Nord d'Uganda: pau en construcció	
Biografia		I de l'LRA, què en queda?	
D'on són els uigurs?		Entrevista	
La guerra contra el terrorisme com a arma de repressió		<b>Defensors dels drets humans convidats que estan empresonats als seus països d'origen</b>	46
Entrevista		Victoire Ingabire Umuhoza	
		Abdulahadi Al-Khawaja	
<b>Esperanza Huayama</b>	22	Omid Kokabee	
Biografia		<b>La Wafae Charaf, lliure!</b>	50
Vides esventrades		<b>Què estan fent els defensors dels drets humans que han participat prèviament en el projecte?</b>	51
Entrevista			
<b>Jeison Castaño (Jeihhco)</b>	26		
Biografia			
Una mica de 'hip', una mica de 'hop'			
Entrevista			

# El projecte i les entitats participants

*Ciutats defensores dels drets humans* és un projecte impulsat conjuntament per l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat, la Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat, l'Institut de Drets Humans de Catalunya i l'Institut Català Internacional per la Pau, que compta amb la participació d'altres municipis catalans i d'altres institucions i entitats. L'objectiu és donar a conèixer la feina dels defensors i defensores de drets humans, cosa que contribueix a conscienciar la població de les ciutats participants sobre la necessitat d'integrar la defensa dels drets humans en el dia a dia.

El projecte va arrencar l'any 2013 i ha tingut continuïtat durant el 2014 i el 2015. La del 2016 serà la seva quarta edició. Durant dues setmanes, un grup de nou defensors i defensores dels drets humans participaran en tot tipus d'activitats (xerrades, trobades, reunions institucionals, visites a centres educatius, escoles, etc.) per tal de donar a conèixer les seves lluites i els reptes als quals s'enfronten.

## *Objectiu general:*

- Millorar el coneixement, la promoció i la defensa dels drets humans entre la població de les ciutats participants.

## *Objectius específics:*

- Donar a conèixer la tasca de diferents defensors i defensores de drets humans, i ajudar d'aquesta manera a la seva protecció.
- Fer visible la feina dels municipis participants com a ciutats defensores dels drets humans.
- Contribuir a l'intercanvi d'experiències entre defensors i defensores de diferents llocs del món, que els permeti identificar les similituds i diferències en la seva feina.
- Donar a conèixer les arrels, la situació i els efectes de les violacions de drets humans que es viuen en els llocs de procedència dels defensors i defensores.

## + informació:

<http://ciutatsdefensoresdretshumans.wordpress.com>

## La Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat (CCAR)

La Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat té com a finalitat la defensa del dret d'asil i els drets de les persones refugiades i immigrants, alhora que treballa per afavorir els processos d'integració social de les persones refugiades i immigrants a Catalunya. Per assolir aquests objectius, la CCAR compta amb diferents programes, que pretenen donar una resposta global i integral a les dificultats derivades del fet migratori, a les quals han de fer front els refugiats i immigrants. Aquesta tasca es desenvolupa a través de dues grans línies d'intervenció, ambdues igual d'importants i interrelacionades:

- Atenció a les persones refugiades i immigrants a través dels programes socials, jurídics i ocupacionals.
- Defensa dels drets de les persones refugiades i immigrants a través de la incidència política i social i la participació.

La CCAR va ser l'entitat gestora de l'acollida dels defensors i defensores de drets humans participants al Programa de defensors i defensores de drets humans que l'Oficina de Promoció de la Pau i els Drets Humans de la Generalitat de Catalunya va portar a terme entre els anys 2009 i 2011.

+informació: [www.ccar.cat](http://www.ccar.cat)

## L'Institut de Drets Humans de Catalunya (IDHC)

L'Institut de Drets Humans de Catalunya va néixer fa més de trenta anys a Barcelona al voltant d'un grup de persones amb un clar sentit reivindicatiu i de lluita pel progrés de les llibertats i de la democràcia al món, de crida a la conjunció d'esforços individuals i col·lectius d'institucions públiques i privades, i a favor de l'expansió dels drets polítics, econòmics, socials i culturals per a totes les persones.

La finalitat de l'IDHC és la investigació, la divulgació i la promoció dels drets humans des d'una perspectiva interdisciplinària, amb l'objectiu, entre altres, de millorar la cooperació amb les persones, els pobles i els països en desenvolupament. En el marc de la seva tasca, l'Institut col·labora amb entitats i organitzacions públiques i privades.

L'IDHC ha participat en activitats directament vinculades a la temàtica d'aquest projecte. N'és un exemple la seva implicació al Programa de defensors i defensores de drets humans que l'Oficina de Promoció de la Pau i els Drets Humans de la Generalitat de Catalunya va portar a terme del 2009 al 2011. Destaca també l'assessorament a institucions públiques en la implementació de la Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans.

+informació: [www.idhc.org](http://www.idhc.org)

## Institut Català Internacional per la Pau (ICIP)

L'Institut Català Internacional per la Pau és un organisme públic creat pel Parlament de Catalunya l'any 2007, com a desplegament d'allò que preveu la Llei de Foment de la Pau. És independent del Govern i les entitats privades, i està dotat de personalitat jurídica pròpia. És, doncs, una entitat de dret públic, amb plena autonomia, independència i capacitat d'actuar, que ha de retre comptes al Parlament, al Govern i a la societat civil.

L'ICIP busca promoure la cultura de la pau a Catalunya i al món, facilitar la resolució pacífica i la transformació dels conflictes i fer que Catalunya tingui un paper actiu com a agent de pau. Per fer-ho possible, la institució treballa per la seguretat humana, el desarmament, la prevenció i la solució pacífica dels conflictes i les tensions socials, l'enfortiment i l'arrelament de la pau i la convivència, la construcció de pau i la defensa dels drets humans.

Així mateix, la llei de creació de l'ICIP estableix que ha de prestar serveis i articular respostes a la ciutadania, al

moviment per la pau, al món acadèmic i a les administracions públiques, mitjançant la col·laboració i l'organització d'activitats com la recerca sobre pau, la docència, la transferència de coneixements, la difusió, la sensibilització i la intervenció sobre el terreny.

+informació: <http://icip.gencat.cat/ca/>

## Sant Boi de Llobregat i els Drets Humans

L'Ajuntament de Sant Boi acumula una llarga tradició en la lluita per la solidaritat, el desenvolupament i els drets humans. Aquesta tasca s'ha traduït en diferents programes, plans i activitats. Destaquen, a nivell intern, el compromís amb la Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat i la seva aplicació, i a nivell extern, l'organització i celebració del "Barrejant", la trobada de la solidaritat de Sant Boi de Llobregat, que aquest 2016 arriba a la seva 20a edició.

A més, l'Ajuntament de Sant Boi ha impulsat nombroses activitats d'educació i formació per a la solidaritat, tant adreçades a l'àmbit escolar (primària i secundària) com a la ciutadania en general. El consistori ha estat pioner en la realització de dues auditories externes i independents de drets humans (2003 i 2009), els resultats de les quals s'han traslladat a les polítiques públiques municipals.

Entre l'agost del 2010 i febrer del 2011, Sant Boi va acollir la defensora dels drets humans colombiana María Doris Rivera Ríos, en el marc del Programa de defensors i defensores de drets humans impulsat per l'Oficina de Promoció de la Pau i els Drets Humans de la Generalitat de Catalunya. Aquesta experiència va permetre a la ciutadania conèixer de primera mà la realitat del conflicte colombià i la dificultat per exercir i dur a terme tasques de promoció i defensa dels drets humans sobre el terreny.

+ informació: [www.santboi.cat](http://www.santboi.cat) [www.barrejant.cat](http://www.barrejant.cat)

## Els altres municipis i institucions participants

Aquest projecte compta amb la participació d'altres ajuntaments i institucions que, des del seu àmbit d'actuació, treballen en la defensa dels drets humans.

Barberà del Vallès	<a href="http://www.bdv.es">www.bdv.es</a>
Castelldefels	<a href="http://www.castelldefels.cat">www.castelldefels.cat</a>
El Prat de Llobregat	<a href="http://www.elprat.cat">www.elprat.cat</a>
Esplugues de Llobregat	<a href="http://www.esplugues.cat">www.esplugues.cat</a>
Gavà	<a href="http://www.gavaciutat.cat">www.gavaciutat.cat</a>
Girona	<a href="http://www.girona.cat">www.girona.cat</a>
Granollers	<a href="http://www.granollers.cat/can-jonch">www.granollers.cat/can-jonch</a>
Molins de Rei	<a href="http://www.molinsderei.cat">www.molinsderei.cat</a>
Sant Cugat del Vallès	<a href="http://www.santcugat.cat">www.santcugat.cat</a>
Santa Coloma de Gramenet	<a href="http://www.gramenet.cat">www.gramenet.cat</a>
Sant Joan Despí	<a href="http://www.santjoandespi.cat">www.santjoandespi.cat</a>
Sant Vicenç dels Horts	<a href="http://www.svh.cat">www.svh.cat</a>
Terrassa	<a href="http://www.terrassa.cat">www.terrassa.cat</a>
Viladecans	<a href="http://www.aj-viladecans.es">www.aj-viladecans.es</a>
Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament	<a href="http://cooperaciocatalana.gencat.cat">http://cooperaciocatalana.gencat.cat</a>
Àrea Metropolitana de Barcelona	<a href="http://www.amb.cat">www.amb.cat</a>
Casa Amèrica de Catalunya	<a href="http://www.americat.cat">www.americat.cat</a>
Diputació de Barcelona	<a href="http://www.diba.cat">www.diba.cat</a>
Fons Català de Cooperació al Desenvolupament	<a href="http://www.fonscatala.org">www.fonscatala.org</a>
Fòrum de Síndics i Defensors Locals	<a href="http://www.forumsd.cat">www.forumsd.cat</a>

## Declaració Institucional de les Ciutats Defensores dels Drets Humans 2016

La pau, els drets humans i la solidaritat han de ser eixos vertebradors de qualsevol política pública, a escala nacional i internacional. Les ciutats, com a administració més propera a la ciutadania, no només no poden ser alienes a aquests valors sinó que els han d'aplicar amb escreix.

Enguany, la crisi dels refugiats ha posat de relleu la tensió que hi ha entre el discurs retòric i l'efectiu respecte i aplicació d'aquests principis. El conflicte armat i la passivitat de la comunitat internacional vulneren el dret a la pau; les persones refugiades que aquests conflictes generen es troben a Europa amb la manca de solidaritat de governs i sectors socials i polítics; i els drets d'aquestes persones són menystinguts en assentaments fronterers com Idomeni o Ceuta.

En aquest context, les ciutats que participem en el projecte de *Ciutats defensores dels drets humans* posem en valor la tasca dels defensors i defensores dels drets humans en la lluita pel dret a la pau, del dret d'asil, dels drets de les minories i de les llibertats fonamentals. Amb aquest projecte, volem contribuir a donar visibilitat i protecció a persones que posen en perill llurs vides i llibertat per reivindicar drets que són universals.

És per això que enguany, i per quart any consecutiu, donem suport al projecte de *Ciutats defensores dels drets humans* i:

1. Exigim als governs europeus, incloent-hi l'espanyol, la màxima generositat i celeritat en l'acollida de persones refugiades, tot establint un mecanisme permanent que doni resposta a les crisis de persones refugiades, quan es produeixin, de manera permanent.
2. Reivindiquem igualment el ple respecte dels drets fonamentals de les persones refugiades, amb particular cura pel que fa als drets de dones i infants, en tots els estadis des de llur sortida del país en conflicte fins el seu assentament definitiu.
3. Recordem que les minories de tot tipus són particularment vulnerables a la violació dels drets humans i que cal protegir amb especial atenció els seus drets.
4. Renovem el nostre compromís amb els drets humans i la pau a escala local; i ens comprometem a mantenir i intensificar les polítiques públiques locals de suport als defensors i defensores dels drets humans, tant a escala local com internacional.
5. Instem al Govern de la Generalitat i al Govern de l'Estat a mantenir i ampliar les polítiques públiques de suport als defensors i defensores dels drets humans a escala internacional.
6. Condemnem la imposició de limitacions a les activitats dels defensors i defensores dels drets humans, incompatibles amb el dret internacional dels drets humans i llur persecució per part de governs autoritaris.

# Els defensors i les defensores dels drets humans

Els defensors i les defensores de drets humans són persones que, de manera individual o col·lectiva, treballen per promoure o protegir els drets humans, normalment a escala local o regional. El que els identifica com a “defensors” és la finalitat de la seva tasca, per bé que la naturalesa de les seves activitats pot ser molt diversa. Poden ser membres d'entitats no governamentals, treballadors públics de l'àmbit de la justícia, sindicalistes, membres d'organitzacions internacionals, professionals del sector privat, etc.

La tasca dels i les defensors de drets humans pot consistir en reunir i difondre informació sobre violacions de drets humans, impulsar accions per mobilitzar l'opinió pública, capacitar o formar altres persones en drets humans, donar suport a les víctimes de violacions de drets o enfortir els mecanismes de rendició de comptes. En definitiva, es tracta d'una àmplia varietat d'activitats que tenen com a característica comuna un compromís per ajudar als altres, basat en les normes internacionals de drets humans i en els principis d'igualtat i no discriminació i el respecte de la dignitat humana.

Aquest compromís comporta sovint un risc per a la seguretat i la vida dels defensors i defensores, que de vegades afecta també a les seves famílies, i que prové tant d'actors governamentals com d'altre tipus (terratinents, paramilitars, càrtels de delinqüència organitzada, etc.). Per tal de protegir la feina d'aquestes persones, l'any 1998 les Nacions Unides van adoptar la *Declaració sobre el dret i el deure dels individus, els grups i les institucions de promoure i protegir els drets humans i les llibertats fonamentals universalment reconeguts* (Resolució 53/144, de 9 de desembre de 1998), que reconeix:

## Article 1

Tota persona té dret, individualment o col·lectivament, a promoure i procurar la protecció i realització dels drets humans i les llibertats fonamentals en els plànols nacional i internacional.

## Article 2

Cada Estat té la responsabilitat i el deure de protegir, promoure i implementar tots els drets humans i llibertats fonamentals, *inter alia*, adoptant tants passos com siguin necessaris per crear totes les condicions necessàries en els àmbits social, econòmic, polític i altres, així com les garanties legals requerides per assegurar que totes les persones sota la seva jurisdicció, individualment i en associació amb altres, puguin gaudir a la pràctica de tots els drets i llibertats.

La Declaració consagra el dret individual i col·lectiu de conèixer, difondre i protegir els drets humans. A més, obliga els Estats a protegir les persones que defensen els drets humans.

L'any 2000, i com a mecanisme de garantia d'aquesta Declaració, l'ONU va nomenar un relator especial per a la situació de les persones defensores dels drets humans. Aquest representant, que actualment és el francès Michel Forst, desenvolupa

diferents activitats amb l'objectiu de promoure el compliment de la Declaració. Entre altres, elabora informes de seguiment que inclouen recomanacions per als Estats.

A nivell europeu, els ministres d'exteriors van aprovar al 2004 les Directrius de la UE relatives als defensors de drets humans, que van ser actualitzades l'any 2008. Aquestes Directrius defineixen el paper que la UE ha de desenvolupar pel que fa a la cooperació amb els defensors de drets humans i al suport a activistes que es trobin en situació de risc. Brussel·les compta també amb un representant especial per als drets humans, que des del juliol del 2012 és el grec Stavros Lambrindis. A més, a l'octubre del 2015 la UE va posar en marxa el mecanisme ProtectDefenders.eu, que té com a objectiu donar suport a defensors i defensores de drets humans d'arreu del món que es troben en situació de risc. Protectdefenders.eu està dirigit per un consorci de dotze ONG internacionals.

Tot aquest conjunt de normes, òrgans i instruments internacionals per promoure els drets humans i protegir les persones que els defensen ha d'anar reforçat per l'acció dels poders públics, tant estatals com regionals i locals. El projecte de Ciutats defensores dels drets humans és un pas més en aquest camí i una mostra de la implicació de les ciutats en la defensa i la promoció dels drets humans, com a eix transversal de les polítiques públiques.



Fotografia: Jeremy Schultz



Fotografia: University of Essex

*“Les persones refugiades han fet per mi molt més del que jo he fet per elles. M’han donat l’oportunitat de recuperar la meua humanitat, m’han obert els ulls.”*



Fotografia: Maciek Musialek.

A l’octubre del 2015, l’Essam Daod va rebre un correu electrònic en què es demanaven metges voluntaris que parlessin àrab per participar en una missió humanitària a Grècia. L’Essam, que després d’acabar els seus estudis en medicina s’havia especialitzat en cirurgia i, posteriorment, en psiquiatria, va pensar que encaixava en el perfil. Va trucar a la seva dona, la Maria, per dir-li que se n’anava. Ella, advocada, va respondre-li que l’acompanyava.

Al novembre naixeria l’ONG Humanity Crew. Després d’un mes de treball voluntari a Lesbos, l’Essam i la Maria havien entès que “faltava alguna cosa” en l’atenció a les persones refugiades. Tothom estava molt enfeinat en satisfer les seves necessitats més immediates i urgents, però ningú no els donava cap altre tipus de suport. “Ningú no els parlava, els abraçava i els preguntava: com et sents?”, explica l’Essam.

Des d’aleshores, Humanity Crew proporciona ajuda mèdica i psicològica als refugiats que arriben a Grècia. L’ONG treballa tant a l’illa de Lesbos com al nord de Grècia, a l’àrea

de Tessalònica. A més, ofereix suport en línia, tant per a la intervenció en situacions de crisi com per al seguiment de casos.

L’Essam manté al fons de pantalla del seu smartphone la fotografia de l’Omar (el nen de la imatge). Va ser un dels infants als quals va atendre a l’octubre del 2015, en el seu primer contacte amb Lesbos. El record de l’Omar continua ben viu: “El somriure de l’Omar m’impulsa a continuar”, explica Daod. “És l’antagonista de tota la mort i la crueltat d’aquest món”, conclou.



Fotografia: Humanity Crew.

### L’asil, un dret en crisi

“Quan comença l’Europa de veritat?” És la pregunta que un refugiat va fer la passada primavera al director de la revista 5W, el periodista Agus Morales. El refugiat s’havia quedat bloquejat a la ruta: dormia sobre el fang mentre esperava que obrissin la frontera. Morales, per la seva banda, no va saber què contestar. Poc després, reflexionava: “Si es referia a l’Europa dels drets humans, l’Europa que vol acollir la població refugiada, l’Europa solidària amb els que fugen de la guerra, la meua resposta hauria d’haver estat que Europa no comença mai.”

L’Europa de la qual parlava Morales, l’Europa “de veritat” que buscava el refugiat, es troba immersa en una profunda crisi de valors. L’arribada de centenars de milers de sol·licitants d’asil en els darrers anys ha deixat al descobert un “paradigma de l’exclusió, la xenofòbia i el racisme”, en paraules de Yolanda Onghena, investigadora del CIDOB. Aquest paradigma s’ha fet visible amb la precària atenció proporcionada a la població refugiada, el tancament de fronteres, les restriccions al moviment de persones i un discurs institucional acaparat per l’opinió de líders populistes de partits xenòfobs.

La gestió que la Unió Europea i els seus Estats membres han fet de la crisi de les persones refugiades ha posat en qüestió el mateix concepte d’asil. El dret d’asil està recollit en l’article 14 de la Declaració Universal dels Drets Humans, que estableix que “en cas de persecució, qualsevol persona té dret a buscar asil, i a gaudir-ne, en qualsevol país”. La Convenció de Ginebra, aprovada al 1951 en el marc de les Nacions Unides, defineix com a refugiada qualsevol persona que tingui fonamentats temors de ser perse-

guida per motius ètnics, de religió, nacionalitat, pertinença a un determinat grup social o opinions polítiques, que es troba fora del seu país de nacionalitat i que no pot o a causa dels temors esmentats, o no vol acollir-se a la protecció d’aquell país.

Els dos textos van ser adoptats en els anys posteriors a la Segona Guerra Mundial. Des d’aleshores, les actituds dels líders polítics i de les societats civils envers l’asil i el refugi han evolucionat de manera significativa.

El president de Metges Sense Fronteres (MSF), José Antonio Bastos, reflexionava recentment en una tertúlia sobre aquesta qüestió. Bastos assegurava que l’any 1991, quan va començar a treballar amb MSF, els governs i les poblacions s’aproximaven al refugi des de la solidaritat i l’empatia. “El problema no era aleshores com treure-se-les de sobre [les persones refugiades] i com generar un moviment de rebuig i odi a les nostres societats civils”, subratllava. Segons el president de l’organització humanitària, això ha canviat “radicalment”. En una línia similar, el president de l’Institut de



Fotografia: Oxfam International.

Drets Humans de Catalunya, David Bondia, assenyalava en una entrevista a finals de l'any passat que el dret d'asil "s'ha pervertit de forma interessada i s'ha acabat convertint en un privilegi que concedeixen de forma gracieble els Estats".

Aquest canvi de mirada envers l'asil coincideix amb el moment històric en què hi ha més població refugiada i desplaçada des de la Segona Guerra Mundial. Segons dades de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR), a finals del 2015 la xifra de persones que havien deixat casa seva a conseqüència de persecucions, conflictes, violència generalitzada o violacions de drets humans havia arribat als 65,3 milions (5,8 milions més que al 2014). En aquest context, són els països en desenvolupament (segons la divisió estadística que en fa l'ONU) els qui acullen la gran majoria de persones refugiades.

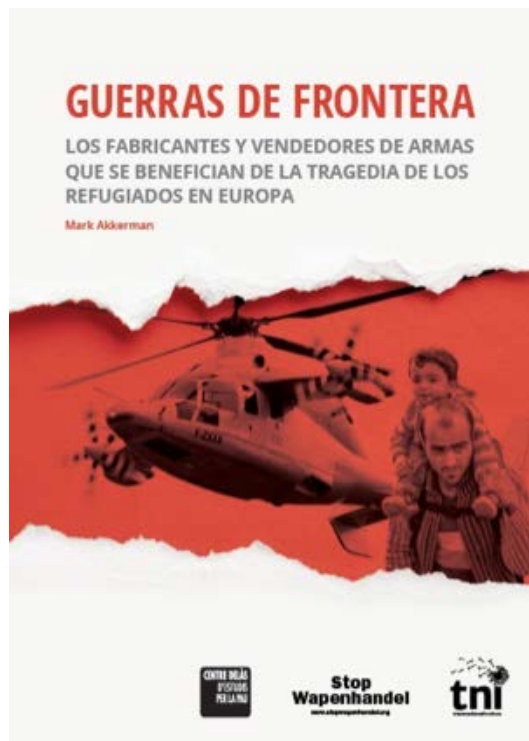
## La recerca de refugi: un negoci

El drama de les persones refugiades és, per a alguns sectors, una loteria. Les polítiques europees esmentades anteriorment multipliquen la vulnerabilitat dels qui fugen, i deixen via lliure a l'explotació.

Lesbos, un dels territoris on treballa Humanity Crew, és un dels punts de la ruta on aquesta extorsió s'observa clarament. Cada dia hi arriba gent que l'ha viscuda. Són persones (durant el primer trimestre d'aquest any, gairebé 90.000) que han creuat a bord d'una barca precària els escassos kilòmetres de mar que separen Turquia de Grècia. L'Essam Daod en coneix bé les històries. Segons explicava en una entrevista al mes de març, cada ocupant d'aquestes embarcacions paga als traficants uns 1.300 euros de mitjana. Si en començar el viatge la guàrdia costanera localitza i fa tornar la barca cap a Turquia, les persones refugiades han de pagar un nou intent. Les embarcacions viatgen sempre amb excés de pes. Per tant, tot i que aconseguixin esquivar els controls fronterers, de seguida apareixen problemes. Poc després de la sortida, la barca comença a omplir-se d'aigua. Aleshores, els traficants ordenen als refugiats que llencin les seves pertinences al mar. Conve-

nientment, l'equipatge (que sovint conté objectes de valor) és recollit amb una moto aquàtica o una altra embarcació: les màfies doblen així els seus ingressos.

Els traficants no són els únics que es beneficien econòmicament de la tragèdia dels refugiats. La ruta alimenta tot tipus de negocis. Fins i tot, el dels fabricants i venedors d'armes europeus, com revela un nou informe publicat pel Transnational Institute, Stop Wapenhandel i el Centre Delàs d'Estudis per la Pau\*. L'estudi conclou que tant el mercat de la seguretat fronterera com el negoci de les armes, en particular les vendes a l'Orient Mitjà i el Nord d'Àfrica, estan en plena expansió.



\*Akkerman, Mark. *Guerres de frontera*.

*Els fabricants i venedors d'armes que es beneficien de la tragèdia dels refugiats a Europa. Àmsterdam: Transnational Institute, Stop Wapenhandel i Centre Delàs d'Estudis per la Pau, 2016.*

## Entrevista

### Des de Humanity Crew, oferiu suport mèdic i psicològic a les persones refugiades. Quines són les principals dificultats amb què us trobeu?

Som una ONG petita, i no tenim ni suport polític ni grans recursos econòmics. Treballem en un context de manca de coordinació entre organitzacions i de falta d'ajuda per part de les autoritats. A més, ens centrem en temes de salut mental, que són poc mediàtics i visibles. Tot plegat fa que continuar funcionant sigui un repte en si mateix. Pel que fa a la nostra tasca, hem d'abordar conseqüències de traumes, depressions, situacions d'histèria, atacs de pànic, respostes somàtiques, etc.

### Com és el teu dia a dia com a voluntari?

Tot i que hi ha molt de patiment, i de vegades mort, també hi ha felicitat. És una felicitat real, una sensació que experimentes per primera vegada en una situació com aquesta. A través de la rutina diària, comences a trobar-te amb tu mateix i a explorar nous sentiments, profunds i vertaders, que has d'aprendre a gestionar.

### No sembla un procés senzill.

És important que els voluntaris observem què ens passa. Tots hauríem d'admetre que, amb la nostra tasca, també busquem donar resposta a narcisismes i d'altres necessitats complexes. Només treballant-les podrem ser millors éssers humans, és a dir, millors amics i acompanyants per als refugiats. Si no, acabarem fent-nos una *selfie* amb un home gran i humiliat al qual hem donat un tros de pa.

### En els darrers temps, has viscut situacions molt difícils.

Recordo una nena de 12 anys, no puc dir per què ella en concret. La vaig veure estirada a la platja, sota un arbre, amb roba bonica i el fals salvavides que li havien donat els traficants. Feia bon temps, i el sol brillava sobre la seva cara. Semblava viva, però era morta. La vaig mirar i no sabia què fer. Li hauria fet moltes preguntes: qui era, on eren els seus pares, què li havia passat. Volia que algú en fes

fotografies perquè la seva història pogués ser explicada. Potser podríem trobar els seus pares o un parent, i podria ser enterrada a Síria. La vaig portar al meu cotxe. Em tornava boig el fet de no saber què se'n faria, d'ella. Aquesta criatura tenia un nom, un futur... Em va trencar, em va fer miques. Ara està amb mi sempre: és una cosa amb la qual he de viure. Per què no hi era quan la seva barca es va enfonsar? Per què no tenia prou equipament? La culpa se'm menja.

### Quina és la teva opinió sobre la resposta de la UE a la crisi dels refugiats?

És evident que la resposta institucional és vergonyosa. Tothom n'és conscient, fins i tot les mateixes autoritats. Ara bé, cal diferenciar les institucions de la gent. En aquesta crisi, les persones d'Europa, els individus, estan sent increïbles. Els seus actes i la seva voluntat d'ajudar i donar la benvinguda als altres són molt humans i reflecteixen una actitud vital.

### Explica'ns una experiència positiva que hagis viscut en un camp de refugiats.

Les paraules d'un refugiats, que em va dir: "M'has vist com a un igual. M'has preguntat quina era la meua feina, què havia estudiat. M'has escoltat parlar dels meus èxits, de la meua vida quotidiana, de la bonica casa que tenia. Respectes la meua dignitat perquè no em veus com un simple cos que ha de ser alimentat, sinó com una ànima que necessita ser vista."

+ informació: [www.humanitycrew.org](http://www.humanitycrew.org)  
[www.facebook.com/HumanityCrew](https://www.facebook.com/HumanityCrew)

“[El president ruandès Paul Kagame] disposa d’una arma política tan terrible com el genocidi, que esgrimeix cada cop que es troba amb una dificultat.”



Lin Muyizere és un activista ruandès que treballa per a la democratització i el respecte de les llibertats al seu país d’origen. Viu des de fa més de vint anys als Països Baixos, en un exili que fins al 2010 compartia amb la seva dona, Victoire Ingabire. Aquell any, Ingabire va retornar a Ruanda amb l’objectiu de presentar-se a les eleccions del seu país, una acció que va acabar amb una condemna de 15 anys de presó per a la candidata.

Lin Muyizere, molt crític amb el règim de Paul Kagame, ha vist perillar en els darrers temps el seu dret de residir als Països Baixos. A l’octubre del 2014, va saber-se que els serveis d’immigració neerlandesos l’acusaven de crims de genocidi, basant-se en tres fonts anònimes. Des de Human Rights Watch, Anneke Van Woudenberg va advertir aleshores: “Sembla que les autoritats neerlandeses no han estudiat o comprovat prou les informacions rebudes. Una decisió d’aquest tipus no pot basar-se en sospites vagues. El senyor Muyizere és marit d’una de les figures de l’oposició ruandesa que ha estat empresonada després d’un procés farcit d’irregularitats. [...] El govern neerlandès ha de vigilar de no esdevenir víctima de manipulacions polítiques.” El procés contra Muyizere es troba encara obert. Si l’acusació es confirma, podria perdre la nacionalitat neerlandesa, aconseguida al 2011.

A principis d’any, Lin Muyizere va visitar Catalunya i va participar en diverses activitats de sensibilització. A Figueres, va mostrar-se optimista: “Sabem que tenim la raó moral i política, i tard o d’hora s’acabarà imposant.” A Manresa, va presentar el llibre *Entre els 4 murs de 1930*, escrit des de la presó per la seva esposa.

### Com s’arriba a un genocidi?

L’any 1994, el genocidi de Ruanda va provocar la mort d’aproximadament un milió de persones en un país que aleshores en tenia al voltant de 7 milions. Unes 250.000 dones van ser violades. El país va quedar completament traumatitzat, i la comunitat internacional va començar a entonar el seu *mea culpa*.



Per entendre com es va arribar a aquesta situació, cal tirar enrere algunes dècades. Després de la Primera Guerra Mundial, l’actual Ruanda va passar a ser una colònia belga. Per gestionar la colònia, Bèlgica va establir una política d’aliances que majoritàriament va beneficiar el grup social

tutsi (al voltant del 14% de la població). Els tutsis eren propietaris de ramats, i ocupaven l’estrat social més alt. Els hutus (85%) es dedicaven a l’agricultura i els twa (1%) eren principalment artesans i recol·lectors.

Quan les elits tutsis van començar a exigir la independència de Ruanda, als anys cinquanta, Bèlgica va passar a teixir aliances amb els hutus, que van guanyar poder. Al 1959, una revolta hutu va provocar centenars de morts tutsis i milers de desplaçats. Va començar aleshores un període de conflicte que s’allargaria durant un parell d’anys. Al 1962, quan Ruanda va independitzar-se, unes 120.000 persones, sobretot tutsis, havien fugit del país i s’havien refugiat en territoris propers. La comunitat hutu va passar a governar el país.

Durant les dècades següents, van repetir-se episodis de violència entre hutus i tutsis de manera cíclica. A finals dels anys 80, els països veïns (Burundi, Uganda, Tanzània i la República Democràtica del Congo) acollien unes 480.000 persones procedents de Ruanda. Va ser a l’exili on va néixer el Front Patriòtic Ruandès (FPR) que, tot i que incloïa alguns hutus, estava format sobretot per tutsis.

A l’octubre de 1990, l’FPR va entrar a Ruanda des d’Uganda amb 7.000 efectius. L’aleshores president del país, l’hutu Juvénal Habyarimana, va demanar reforços a l’Estat francès, i el conflicte va quedar en punt mort durant els tres anys següents. L’escalada de tensió, però, era cada cop més palpable; els discursos d’odi dominaven l’espai públic. En aquest context, els extremistes hutus van orquestrar una campanya que, poc temps després, obriria pas a l’intent d’exterminar tutsis i hutus moderats.

Al 1993, la pressió dels països veïns i la comunitat internacional va dur a negociar els acords d’Arusha, que havien de permetre una sortida al conflicte. A l’octubre d’aquell any, a més, l’ONU va enviar una missió d’assistència al país, la MINUAR, per contribuir al procés de pau. Però ja era massa tard. El 6 d’abril de 1994, l’avió on viatjaven el president Habyarimana i el president de Burundi, Cyprien Ntaryamira, va ser abatut. Per als extremistes hutus, va ser el tret de sortida de la massacre que havien estat preparant.



Una de les moltes cases marcades amb la paraula “Tutsi”, en un poble de l’est de Ruanda on més de 1.000 persones van ser massacrades durant el genocidi.

Fotografia: Corinne Dufka – Human Rights Watch.

El brutal genocidi, dirigit contra tutsis i hutus moderats, va durar tres mesos. Els impulsors de la massacre, com explica el periodista Ryszard Kapuściński, van esforçar-se perquè la majoria de la població acabés amb les mans tacades de sang: “Es tractava de crear, en el camí cap a l’Ideal Suprem, que consistia en eliminar l’enemic d’una vegada per sempre, una comunitat criminal entre el poble; que, a conseqüència d’una participació massiva en el genocidi, sorgís un sentiment de culpa unificador; que tots i cada un sabessin que, des del moment en què havien comès algun assassinat, cauria sobre ells la irrevocable llei de la venjança, a través de la qual albirarien el fantasma de la pròpia mort.”

### El preu de la “reconciliació”

El genocidi va finalitzar al juliol del 1994, quan l’FPR va aconseguir el control de tot el territori ruandès. En els anys següents, més de 120.000 persones van ser detingudes i acusades d’haver participat en la matança. També hi van haver assassinats i tortures d’hutus que havien fugit a la República Democràtica del Congo, a mans de les forces governamentals ruandeses i una força rebel congoleesa. Va posar-se en marxa una resposta judicial articulada a tres nivells: el Tribunal Penal Internacional per a Ruanda (amb seu a Arusha, Tanzània), el sistema judicial estatal, i els tribunals tradicionals Gacaca.





Noms de víctimes del genocidi ruandès, al Memorial de Kigali. Fotografia: ONU.

A dia d'avui, l'FPR continua governant Ruanda com a partit polític dominant. S'han impulsat nombroses iniciatives per promoure la reconciliació i fer possible la vida en comú d'hutus i tutsis. Però aquesta reconciliació –“obligada”, com subratlla el títol d'un documental relativament recent– té també una vessant repressiva.

Segons advertix Amnistia Internacional en el seu informe 2015-2016, els defensors i defensores dels drets humans a Ruanda treballen “en un context cada cop més difícil” i s'enfronten a intimidacions i ingerències administratives. L'actual president, Paul Kagame, se situa al capdavant

d'un règim que, segons reconeixia el Parlament Europeu en una resolució de 2013, “controla la vida pública com en un sistema de partit únic, on les persones crítiques amb les autoritats ruandeses són assetjades, intimidades i empresonades.”

## Entrevista

### Quin és el teu diagnòstic sobre la situació actual a Ruanda?

Ruanda és com una olla en plena ebullició. Mentre l'olla està tapada, gairebé no veiem res del que hi ha dins. Ara



Refugiats ruandesos, que havien fugit del genocidi, retornen a Ruanda al juliol del 1994. Fotografia: John Isaac - ONU.

bé, quan la pressió interna esdevé molt forta, la tapa salta i hi ha una explosió. Actualment, l'atenció de la comunitat internacional està centrada en Burundi i la República Democràtica del Congo (RDC). No obstant, hauria d'ocupar-se primer de Ruanda, perquè si no s'actua hi ha el risc que les conseqüències siguin més catastròfiques que a Burundi o la RDC. A més, cal tenir en compte que Ruanda està implicada en els problemes que es viuen en aquests dos països.

### Tant tu com la Victoire heu qüestionat la manca de reconeixement públic del dolor viscut pels hutus en el conflicte ruandès.

Està prohibit parlar-ne a Ruanda. Quan una persona hi fa referència, se l'acusa de negacionisme, de doble genocidi i d'altres mals. En part, la meua esposa està pagant el fet d'haver-se atrevit a parlar-ne en veu alta. Cap dels antics rebels del Front Patriòtic Ruandès (FPR), actualment al poder, no ha estat perseguit pels seus crims, ni al Tribunal Penal Internacional per a Ruanda ni després de la publicació d'un informe l'ONU (*Mapping Report*) que documenta molt bé les massacres dels hutus. Segons aquest estudi, algunes de les matances poden ser qualificades de genocidi. Altres informes anteriors, com el de Gersony (1995) o el de Garretton (1997), també han denunciat aquestes massacres. Els seus autors han estat sempre

marginats, i els informes, censurats.

### Quina responsabilitat té la comunitat internacional en tot plegat?

D'entrada, la comunitat internacional va abandonar el poble ruandès quan va retirar la missió de les Nacions Unides (MINUAR) i els “cascos blaus” del país, després de l'assassinat del president Habyarimana i en la situació de caos que es va viure a continuació. Posteriorment, la culpabilització de la comunitat internacional, sostinguda amb cura pel règim de l'FPR, ha fet que aquesta quedi paralitzada i no s'atreveixi a obrir els ulls davant la repressió.

### Quin és el paper dels mitjans de comunicació en relació a la manca de llibertats que es viu a Ruanda?

Excepte la BBC i Reporters Sense Fronteres, la resta de mitjans de comunicació ha pecat generalment d'excés d'optimisme i confiança en la propaganda del règim de l'FPR. A cop de milions de dòlars, pagats a agències de lobbisme, el govern ha aconseguit presentar una imatge enganyosa de la realitat. Ha calgut que el règim ataqués alguns d'aquests mitjans perquè s'adonessin que s'havien equivocat.

### Corres el risc que et retirin la nacionalitat neerlandesa i t'expulsin a Kigali. En quin punt et trobes?

Aquest procés s'emmarca en els enigmes del règim de Kigali. El meu cas ha cridat més l'atenció, però no és aïllat. Quan el règim de l'FPR troba que molestes, treu l'arma del genocidi. Que hi hagi participat o no, poc importa. Hi ha fins i tot ruandesos morts abans que es produís el genocidi que han estat inclosos en les llistes de genocides. Personalment, he estat acusat de crims relacionats amb el genocidi sobre la base de declaracions que vaig fer a Arusha, en qualitat de testimoni protegit. He declarat davant dels serveis d'immigració i ara espero el veredicté\*.

\*Aquesta entrevista va realitzar-se al juny del 2016.

+ informació: [www.victoire-ingabire.com](http://www.victoire-ingabire.com)

## REBIYA KADEER (Minoria uigur, XINA)

“La meua terra natal ha esdevingut un territori d'oportunitats per als xinesos han i una presó a cel obert per als uigurs.”



Fotografia: Congrés Mundial Uigur.

La Rebiya Kadeer ha viscut diverses vides en una de sola. Ha estat bugadera, empresària d'èxit (va arribar a ser la setena fortuna de la Xina) i activista per a la defensa dels drets el seu poble, l'uigur. A finals dels 90, va ocupar un càrrec polític com a assessora de les autoritats xineses, i posteriorment, entre el 1999 i el 2005, va ser empresonada per la seva dissidència. S'ha casat dues vegades i és mare d'onze fills.

Des del 2005, Kadeer resideix als Estats Units com a exiliada política i treballa intensament per donar a conèixer les vulneracions de drets que pateix la comunitat uigur sota el règim de Beijing. Presideix el Congrés Mundial Uigur, una organització internacional fundada al 2004 que té com a objectiu “promoure el dret del poble uigur a utilitzar mitjans pacífics, no violents i democràtics per determinar el futur polític del Turquestan Oriental”, segons s'explica al web de l'entitat.

El compromís de Kadeer amb els drets i les llibertats del seu poble ha estat reconegut amb diversos premis (com el Rafto, al 2004, o el de la Fundació Lantos, l'any passat) i

li ha valgut la nominació al premi Nobel de la Pau. Ara bé, el seu activisme ha tingut també un elevat cost personal. Tant ella com diversos membres de la seva família han patit penes de presó, arrestos i tot tipus d'intimidacions.

### D'on són els uigurs?

La regió autònoma de Xinjiang, situada a l'extrem nord-oest de la Xina, ocupa un territori d'aproximadament 1,6 milions de kilòmetres quadrats (més de tres vegades la superfície d'Espanya). És la major subdivisió administrativa xinesa, i té un elevat valor econòmic i estratègic. És rica en petroli, gas natural i minerals, i és també un lloc de pas de grans oleoductes. Xinjiang comparteix frontera amb vuit països i, de fet, el nom de la regió significa en mandarí “nova frontera”.

No és aquesta la denominació que utilitza la Rebiya Kadeer. Com altres activistes uigurs, Kadeer designa la seva terra natal com a Turquestan Oriental, un nom que posa de manifest la connexió del territori i de bona part dels seus habitants amb altres pobles turcs i de l'Àsia Central. Un altre terme que utilitzen sovint els qui es posicionen a favor de l'autonomia o la independència de la regió és Uiguristan.

El Turquestan Oriental, actualment habitat per diversos grups ètnics, és la terra d'origen dels uigurs. Segons dades recollides per la cadena BBC, aquesta comunitat representava l'any 2000 el 45% de la població. Al territori, hi viuen també han (l'ètnia de més del 90% de la població xinesa), kazakhs, kirguisos o hui, entre altres. Els uigurs són musulmans sunnites, parlen una llengua d'origen turc i tenen una cultura pròpia. Com explica l'investigador del CIDOB Nicolás de Pedro\*, el poble uigur és molt proper a l'uzbek, tant pel que fa a la seva forma de vida com a la seva llengua.

Al llarg de la història, Xinjiang ha estat sota el control de diverses mans (xineses, turcotàtares, mongoles, russes, etc.), i ha tingut també alguns períodes d'autonomia i fins i tot d'independència. La primera meitat del segle XX va ser un temps especialment convuls i, en dues ocasions, va arribar a proclamar-se la República del Turquestan Oriental.



Imatge: PBS.

La primera, efímera, va durar de finals de 1933 a principis de 1934. La segona, nacionalista, secular i prosoviètica, va fundar-se amb el suport de l'URSS al 1944 i va durar una mica més. No obstant això, el triomf de Mao Tse-tung al 1949 en va suposar l'abolició.

Aquell any, les forces de l'Exèrcit Popular d'Alliberament van ocupar tota la zona nord de l'actual regió autònoma de Xinjiang, que s'establiria definitivament l'1 d'octubre de 1955. Els primers temps de dominació xinesa van caracteritzar-se, segons explica De Pedro\*, per una “relativa permissivitat pel que fa a l'especificitat cultural uigur”. Però la posició de les autoritats xineses va canviar molt aviat. A principis dels anys 50 les purgues de líders locals van esdevenir habituals, i Beijing va deixar clar que la pertinença de Xinjiang a l'estructura de la República Popular Xinesa (RPX) era innegociable. La primera gran rebel·lió de la comunitat uigur va tenir lloc al 1954, a Hotan.

Durant les dècades següents, les autoritats xineses van continuar cometent excessos sobre la població local. La repressió i la gana van fer emigrar desenes de milers d'uigurs. Al mateix temps, Beijing va promoure la immigració de xine-

sos d'ètnia han al territori (actualment, els han conformen al voltant del 40% de la població de Xinjiang) i va impulsar diversos programes de desenvolupament econòmic i industrial. A la conca del Tarim, va construir les instal·lacions de Lop Nor per a la realització d'assajos nuclears.

Amb la caiguda de la Unió Soviètica i l'accés de les repúbliques de l'Àsia Central a la independència, van reactivar-se les reivindicacions uigurs de caràcter separatista. Les tensions van intensificar-se, i des d'aleshores s'han anat repetint periòdicament cicles d'incidents violents.

\*De Pedro, Nicolás. “El conflicto de Xinjiang: la minoría uigur y la política de Pekín”. *UNISCI Discussion Papers*, núm. 16, gener de 2008.



Protestes a Ürümqi al juliol del 2009.

Fotografia: Congrés Mundial Uigur.

### La guerra contra el terrorisme com a arma de repressió

Després dels atemptats de l'11 de setembre de 2001, la Xina s'ha esforçat en establir una connexió entre les accions violentes separatistes perpetrades per uigurs i el terrorisme islamista global. Al 2003, Beijing va aconseguir fins i tot que l'administració Bush inclogués el Moviment Islàmic del Turquestan Oriental (ETIM, per les seves sigles en anglès) en la seva llista d'organitzacions terroristes.

Ara bé, la relació entre el terrorisme islamista i els partidaris uigurs de l'acció violenta és, com a mínim, borrosa. Com apuntava la periodista americana Kathleen E. McLaughlin poc després de l'assassinat d'Ossama bin Laden, al 2011, el líder d'Al-Qaeda mai no va fer referència als uigurs; no van haver-hi expressions de simpatia, ni condemnes del govern xinès, ni amenaces contra la Xina. La diàspora uigur, clarament partidària de la mobilització no violenta, insisteix que les autoritats xineses instrumentalitzen l'amenaça del terrorisme islamista per justificar la repressió contra la seva comunitat.

És cert que a la regió es viuen violències perpetrades per uigurs, com reconeixia en una entrevista a finals de l'any passat Dolkun Isa, del Congrés Mundial Uigur. L'escalada d'incidents al 2008 i 2009 i, més recentment, al 2013 i 2014, en són una mostra. De totes maneres, Isa subratllava que "cal entendre que aquesta violència és àmpliament reprimida pel govern i sovint dona lloc a exageracions, que inflen el nombre de presumptes atacants." A més, l'activista denunciava que "la comunitat uigur en el seu conjunt ha estat criminalitzada a través d'un arsenal de lleis antiterroristes fetes a mida per apuntar els uigurs musulmans".



Fotografia: Agence France-Presse (AFP).

## Entrevista

*Aquesta entrevista va ser publicada pel setmanari Zaman France (www.zamanfrance.fr) el 8 de juliol del 2016.*

### Les pressions que s'exerceixen sobre els uigurs a la Xina són recurrents. Què ha passat durant el ramadà?

El que els uigurs han patit durant el mes del ramadà resumeix la seva desgràcia: les autoritats xineses han vigilat totes les llars, i han multiplicat les humiliacions contra vells i joves que volien resar. A més, han confiscat els passaports dels uigurs perquè no se'n anessin a l'estranger. A l'interior mateix del Turquestan, els uigurs tenen prohibit anar d'un poble a un altre; porten una mena de braçalets electrònics que avisen de seguida les autoritats locals. Els uigurs són considerats com a terroristes quan en realitat són víctimes del terrorisme. Ja no poden parlar la seva llengua, practicar la seva religió o viure la seva cultura; les fortunes dels més adinerats i les seves terres són confiscades.

### Encarnes aquest patiment.

La situació és trista. El meu marit va estar empresonat durant 11 anys i alguns dels meus fills han estat privats de llibertat durant molt de temps. En total, la meua família acumula més de 40 anys a la presó. Moltes famílies uigurs han patit una repressió similar. Per desgràcia, moltes altres deploren morts; nosaltres, gràcies a Déu, no hem conegut aquest destí funest.

### T'està prohibit entrar a Turquia, però l'Estat turc intenta donar-te suport discretament per no ofendre la Xina. Com es manifesta aquest suport?

No em pronunciaré sobre l'ajuda de Turquia. Però demanem una cosa: que les autoritats turques atorguin ràpidament passaports i dret de residència als 20.000 uigurs que viuen al país. Quan no hi ha feina, ni educació, ni habitatge, s'alimenta una exasperació que pot conduir a situacions extremes.



### El president Erdogan ha promès la nacionalitat turca als migrants sirians. T'han parlat d'alguna mesura com aquesta?

Justament, els uigurs esperen de Turquia el mateix tracte que el que es reserva per als refugiats sirians. El que es dona a dos milions de persones, no pot atorgar-se a 20.000 persones? Mentrestant, podrien com a mínim permetre als infants uigurs anar a l'escola, com els infants sirians.

### Pel que denunciis, la situació dels uigurs empitjora. Quina seria la solució perquè el teu poble pogués viure dignament?

Abans, la gent plantejava una via intermèdia, un procés d'autonomia. Avui en dia, però, els xinesos s'han establert a la nostra regió. D'ara endavant, la idea d'independència està instal·lada a les nostres ments.



+ informació: <http://www.uyghurcongress.org/>

## ESPERANZA HUAYAMA (PERÚ)

“No ens agrada que parlin per nosaltres les que diuen que són expertes en esterilitzacions [...]. Nosaltres hem viscut i sentit aquesta violació en els nostres cossos, i coneixem millor la nostra realitat.”



Fotografia: Sara Cuentas.

“Jo no sabia llegir ni escriure. Al 1996, van aparèixer un metge i una infermera al meu caserío de Rodeopampa. A les dones, ens van dir que havíem de baixar a Huan-

cabamba a vacunar els nostres fills. I a l'hospital, que millor que ens féssim la lligadura [de trompes] per no tenir més fills. Van dir que era una ordre del govern. Em van fer unes anàlisis i van dir que estava normal. Van posar-me l'anestèsia i em van passar a una habitació per operar-me. Al cap d'una estona, vaig escoltar que una infermera deia: ‘La senyora estava embarassada!’. Pel que sembla, estava de tres mesos, però no me n'havia adonat. Vaig suplicar-li al metge que no m'operés, que preferia tenir el meu fill, però no em va fer cas. Em va fer la lligadura en una de les trompes. Jo vaig continuar l'embaràs fins als 8 mesos, amb moltes complicacions, fins que vaig donar a llum. Però el bebè ja estava mort.”

Aquest és el dur relat de la història d'Esperanza Huayama, recollit per la periodista Sara Cuentas fa un parell d'anys en un article a *El País*. Huayama va ser una de les víctimes del programa d'esterilitzacions forçoses impulsat pel govern d'Alberto Fujimori, al Perú, durant la segona meitat dels anys noranta. I ha estat també, després, una de les veus valentes que ha denunciat amb insistència aquesta greu vulneració dels drets humans.

Fa més de 10 anys que l'Esperanza ocupa càrrecs directius a l'Asociación de Mujeres de la provincia de Huancabamba (AMHBA), entitat que presideix des de fa poc més d'un any. Dins de l'AMHBA, l'Esperanza participa activament en el Comitè de defensa dels drets humans de les dones esterilitzades de Huancabamba. Convençuda que l'organització de les dones és clau per defensar els seus drets, es planteja com a un dels reptes del futur més pròxim la consolidació i l'enfortiment de l'Asociación Nacional de Mujeres Peruanas Afectadas por las Esterilizaciones Forzadas.

### Vides esventrades

Algunes fonts parlen de 200.000, altres de més de 300.000. El nombre de víctimes del programa d'esterilitzacions quirúrgiques massives al Perú d'Alberto Fujimori no és clar. Existeixen 2.074 denúncies registrades, però els crims comesos per les autoritats peruanes fa dues dècades continuen impunes.

L'any 1995, l'aleshores president del Perú, Alberto Fujimori, va presentar a Beijing el seu “Programa de salut reproductiva i planificació familiar”, en el marc de la IV Conferència Mundial sobre la Dona. El pla, que s'aplicaria fins l'any 2000, tenia en realitat com a objectiu l'esterilització quirúrgica de milers de persones indígenes i camperoles. Giulia Tamayo, l'advocada peruana que va donar a conèixer el cas al 1998 amb l'informe “Nada personal”, ho resumia així fa alguns anys en una entrevista: “El règim de Fujimori [...] va decidir lluitar contra la pobresa lluitant contra els pobres.”

Moltes de les persones afectades no sabien llegir ni escriure. La gran majoria de víctimes van ser dones, tot i que es calcula que més de 20.000 homes també van ser esterilitzats contra la seva voluntat. Segons Tamayo, Fujimori va pensar que les víctimes tindrien tanta por que mai no alçarien la veu per explicar què els havien fet. Per a la lletrada, “aquest menyspreu a la dignitat de les persones va ser el seu taló d'Aquiles”.



Fotografia: Amnistia Internacional.

Les dones indígenes van organitzar-se i van reunir proves per denunciar les agressions que havien patit. A finals del 1995 van fer arribar un primer cassette a Giulia Tamayo, i des d'aleshores no han deixat de lluitar. Entitats com l'Instituto de Apoyo al Movimiento Autónomo de Mujeres Campesinas (IAMAMC), el Movimiento Amplio de Mujeres

(MAM), l'Asociación de Mujeres de la provincia de Huancabamba (AMHBA) o l'Asociación de Mujeres Afectadas por las Esterilizaciones Forzadas de Cusco (AMAEF) han treballat intensament.

Les esterilitzacions quirúrgiques forçoses van practicar-se en un total de 19 regions peruanes, segons dades de la Defensoria del Poble recollides per Amnistia Internacional (AI). Luis Solari, ministre de Salut durant els anys 2001 i 2002, explica en el reportatge “Esterilizaciones forzadas: el silencio” que es van formar grups de persones capacitades específicament per a practicar aquest tipus d'intervencions. No eren, doncs, equips de professionals de la ginecologia i l'obstetrícia.

Quan aquests grups arribaven a les comunitats, la població rebia tot tipus de pressions. Amenaçaven les dones que volien esterilitzar amb penes de presó, multes o la retirada d'ajuts alimentaris. De vegades, utilitzaven qualsevol pretext per aconseguir que les dones anessin enganyades als centres de salut i, un cop allà, les operaven contra la seva voluntat. Hi ha indicis sòlids de l'existència de quotes anuals d'esterilitzacions que els metges havien d'assolir.

Les intervencions es realitzaven en condicions lamentables, i sovint derivaven en complicacions postoperatòries. Quan aquestes apareixien, els equips mèdics ja havien marxat de les comunitats. Moltes vegades, les dones no disposaven ni tan sols de medicaments.

S'estima que com a mínim 18 dones van morir en el transcurs de les cirurgies. Les que van sobreviure, la gran majoria, pateixen greus seqüeles físiques i psicològiques, que empitjoren a mesura que passen els anys. Són freqüents els traumes, els mals d'esquena, de cap i de cames, i les dificultats per caminar. Una de les víctimes, la Felipa Cusi, descriu la seva situació al reportatge mencionat anteriorment: “Ja no serveixo per fer cap treball de força. Em sento malament, em fa mal el cap, la columna, no puc estar al sol. Oblido fàcilment allò que faig. Em fa mal l'estómac i em marejo amb freqüència. Sóc un perill.”



Felipa Cusi, testimoni del documental "Esterilizaciones forzadas: el silencio".

## Entrevista

### Quina és la situació de les dones esterilitzades a la força durant el govern d'Alberto Fujimori?

Estem malament, tenim molts malestans i patim molèsties permanents als nostres ventres. La majoria han estat abandonades per les seves parelles, perquè ja no podem tenir relacions sexuals com abans. Moltes han tingut càncers a la zona on vam ser operades, altres ja han mort. No podem treballar com abans, i per tant ens hem empobrit. Els nostres fills i filles han migrat a les grans ciutats per a ajudar-nos amb l'economia.

### Quins avenços s'han produït en els àmbits de veritat, justícia i reparació?

En relació a la veritat, les esterilitzacions forçoses van ser denunciades per la nostra amiga Giulia Tamayo i per diverses organitzacions i entitats del país. Però de part de l'Estat peruà encara esperem que es creï una Comissió de la Veritat que investigui què va passar realment i qui en van ser els culpables.

Pel que fa a la justícia, estem pendents que la fiscal Marcelita Gutiérrez es pronunciï sobre la responsabilitat de l'expresident Alberto Fujimori i els exministres Eduardo Yong Motta, Marino Costa i Alejandro Aguinaga\*. Tots quatre estan sent investigats per homicidi dolós de manera agreujada, i podrien rebre una pena de 15 anys de presó si la fiscal ens fa justícia. La investigació va obrir-se fa 14 anys i encara no ha estat resolta.

Per a la reparació, el govern d'Ollanta Humala ha donat un primer pas. Simbòlic, això sí. S'ha creat un registre únic de víctimes (Reviesto), per documentar tots els casos de dones que vam ser víctimes de l'esterilització forçosa al Perú. Se'ns ha entregat, després d'una entrevista personal amb cada afectada, una fitxa que ens reconeix com a víctimes. Això ens permetrà exigir amb més força que ens reparin. A més, amb aquesta fitxa tenim accés a un tractament prioritari a l'Assegurança Integral de Salut, gestionada pel Ministeri de Salut. També tenim dret a l'atenció en Cen-

tres d'Emergència per a la Dona, del Ministeri de la Dona i Poblacions Vulnerables. No és una reparació, però sí un reconeixement.

### Quins són els principals reptes que us plantegeu actualment?

En primer lloc, ens agradaria tenir interlocució directa amb el govern del Perú, sense que ningú ens representi. Com a víctimes de les esterilitzacions forçoses, demanem parlar des de la nostra realitat, amb veu pròpia, perquè som nosaltres les que sabem què ens van fer, com ens ho van fer, i com estan els nostres cossos i les nostres vides. I sabem què volem. Un segon repte és aconseguir que el president Pedro Pablo Kuczynski i la viceministra Mercedes Araoz compleixin els compromisos assumits amb nosaltres durant la campanya. Per últim, cal evitar que torni a arxivar-se la investigació de les esterilitzacions forçoses.

### Kuczynski va guanyar a Keiko Fujimori en les darreres eleccions generals per un marge de vots molt estret. Com vas viure aquests comicis?

En un principi, amb molta por. Els *fujimoristes* van arribar als nostres *caseríos* i van amenaçar les dones, assegurant que si ens inscrivíem al Reviesto ens empresonarien, i que amb la Keiko rebriem suport per a les reparacions. Què estrany! Si la Keiko deia que era mentida que hi havia dones que havien estat esterilitzades de manera forçosa! Vaig rebre amenaces telefòniques: em deien que no em fes la valenta perquè aviat ploraria, i que aniria a la presó juntament amb altres defensores dels drets humans del IAMAMC, que sempre ens ajuden.

En ple context electoral, van venir representants del Ministeri de Justícia a la província per donar-nos les nostres fitxes del Reviesto. També aleshores vam rebre amenaces i atacs. Durant la campanya, a més, vam signar un compromís amb el PPK, i pensem que això va afavorir la seva victòria a les eleccions. Nosaltres vam repartir la còpia del document que recollia l'acord a totes les nostres associades, perquè sabessin què s'havia aconseguit.



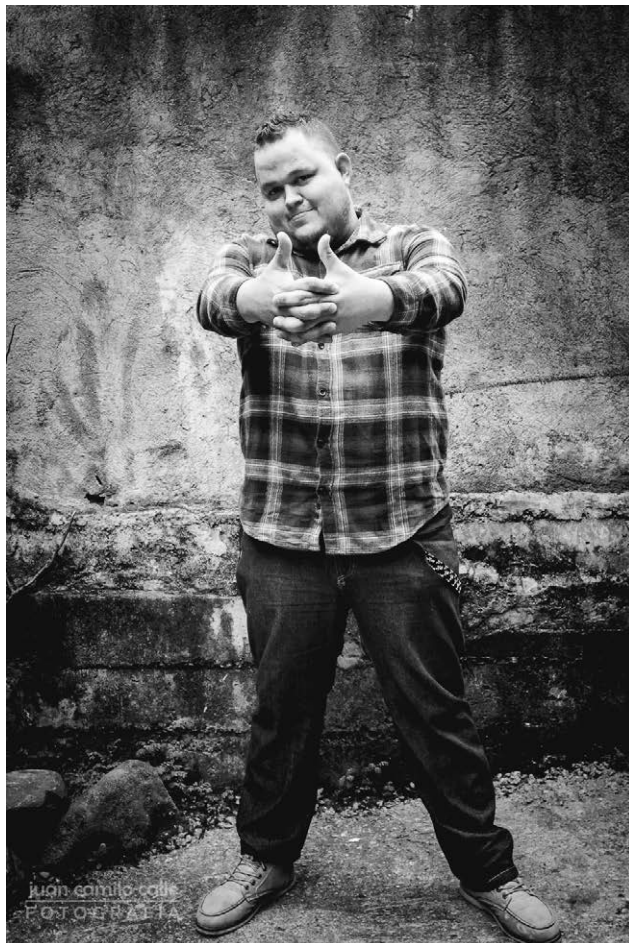
Dones protestant contra les esterilitzacions forçoses davant de l'oficina del Ministeri Públic a Lima. Fotografia: Claudia Bendezú / Amnistia Internacional.

\*Aquesta entrevista va realitzar-se al juliol del 2016.

+ informació:

<https://www.facebook.com/ICDHMujeresEsterilizadas>

*“Medellín no és un model de ciutat perfecta. És una ciutat laboratori, on experimentem cada dia perquè estem cansats de patir, de viure el que hem viscut. Perquè creiem que hi ha un món millor possible i que som capaços de fer-lo.”*



“Jei” de Jeison, “hh” de hip-hop, “co” de Colòmbia. Són els tres eixos a través dels quals l'activista Jeison Castaño ha construït la seva identitat artística. Nascut a la Comuna 13 de Medellín, en Jeihhco va viure la infància i l'adolescència en un territori on el carrer era el centre de la vida, però

també, de tant en tant, camp de batalla del conflicte armat colombià. Va conèixer el hip-hop al 1996, amb 11 anys, però no va ser fins al 2002 que va adonar-se del potencial transformador que tenia la música que el feia vibrar. Com ell mateix explica, va ser aleshores quan va passar de “fer” hip-hop a “ser” hip-hop.

Entén l'art i la cultura com a finalitats en si mateixes, però també com a eines que no poden deslligar-se del treball i la transformació socials. La seva trajectòria reflecteix clarament aquesta filosofia. Ha participat en el disseny i l'execució de nombrosos projectes, entre els quals destaquen la xarxa de hip-hop La Élite, el festival Revolución sin muertos i, més recentment, la Casa Kolacho. En l'actualitat, és gestor cultural a la Comuna 13 i integra el grup de rap C15.

En Jeihhco utilitza sovint paraules que poden semblar gastades, com “pau” o “amor”. Ho fa sense complexos i convençut que són la clau per a construir el futur. En un braç, porta tatuada la paraula “passió”. En l'altre, el perfil de casa seva: la Comuna 13.

#### Una mica de ‘hip’, una mica de ‘hop’

*“Què és el hip-hop? Si vols la meua resposta, és una mica de hip i una mica de hop. És una bella mescla. Encara que per a alguns nois d'avui en dia només és rap, per a molts és encara una manera de pensar. Hip-hop és orgull, és el murmur del barri explícit. Ritme negre revolucionari. És el funk, el rock, és el reggae i el jazz, és cultura de cultures, música de músiques.”*  
Kase.O, raper.

El hip-hop és un moviment cultural que va sorgir al Bronx de Nova York durant la dècada dels 70. Va néixer en el si de comunitats afroamericanes i llatines, que a través de noves formes artístiques expressaven frustracions, dificultats quotidianes i reivindicacions polítiques i socials. El grafiti, el rap, el *breakdance* i el *DJing* van configurar-se com els elements clau d'aquest moviment.

Des de Nova York, el hip-hop va començar a expandir-se a tot el món i, a mitjans dels anys 80, va arribar a Medellín. La ciutat colombiana era aleshores escenari cruent del conflicte entre l'Estat, els paramilitars, la guerrilla i el narcotràfic. Al 1991, va registrar una taxa de 381 homicidis per cada 100.000 habitants. Pablo Escobar, cap del càrtel de Medellín, va ser una de les figures icòniques d'aquest període.

La Comuna 13, situada a la perifèria oest de la ciutat, era un dels territoris on la violència es manifestava amb intensitat. Quan hi va arribar, el hip-hop hi va trobar el terreny abonat. D'entrada, va seduir els més joves amb l'estil consumista venut per la cadena nord-americana MTV, associat a grans cotxes, mansions i molts diners. Però aquesta aproximació superficial aviat passaria a convertir-se en un ferm compromís de transformació social.



La Comuna 13. Fotografia: Medellín Graffiti Tour.

A La 13, el canvi de mil·lenni va anar acompanyat d'una agudització del conflicte armat. L'Estat volia recuperar el control del territori, i al 2002 va llançar dues ofensives on les detencions, els assassinats i les desaparicions van ser moneda comuna. La primera, l'operació Mariscal, va tenir lloc al maig; la segona, Orión, a l'octubre. Les xifres de víctimes ballen, però és evident que el barri va quedar traumatitzat. Cada aniversari de les operacions és commemorat,

en un intent dels habitants de la comuna de no perdre la memòria i reivindicar justícia.

Va ser també al 2002 quan l'ONG Asociación Cristiana de Jóvenes (ACJ) va convocar els hip-hopers de la comuna a una trobada. L'entitat va aconseguir reunir una seixantena de rapers –“incrèduls”, com reconeixeria anys després el mateix Jeihhco– i els va explicar quin era l'origen social del hip-hop, i quins principis i lluites hi estaven vinculats.

Va ser l'inici d'un canvi profund en la manera en què els joves de la comuna es relacionaven amb aquest moviment cultural. Els rapers van organitzar-se en una xarxa que van anomenar La Élite i, un mes abans de l'operació Orión, ja van celebrar un festival de hip-hop sota el lema “En La 13 la violència no nos vence”. Amb poc temps, la iniciativa es convertiria en el festival Revolución sin muertos, que és actualment una cita de referència per als hip-hopers de Colòmbia.

De manera progressiva, l'art urbà i la cultura van anar adquirint a La 13 un paper cada cop més rellevant. A dia d'avui, són motors per a l'organització social i comunitària, i vehiculen valors que contribueixen a la construcció d'un escenari de pau. Rapers, grafiters, creadors i artistes en general han esdevingut referents, especialment per a la població més jove.

Les entitats i iniciatives que desenvolupen la seva tasca de formigueta a La 13 són nombroses. Alguns dels noms més coneguts són Agroarte, Cuenta La 13, Son Batá i, sens dubte, la Casa Kolacho. Aquesta última va néixer arran de l'assassinat del raper Héctor Pacheco, Kolacho, l'any 2009. Poc temps després, els seus companys van impulsar un centre cultural i una escola de hip-hop que busca enfortir el compromís que Kolacho havia adquirit amb la no violència, així com la seva aposta per l'art i la cultura com a alternativa a la criminalitat.

La Casa Kolacho s'ha guanyat el respecte de la gent del territori, fins i tot el dels joves que integren grups de crim organitzat. En un article publicat per *El País* el passat mes de juny, un dels membres de l'entitat, Ciro Censura, asse-

gurava que, de vegades, els *pelaos* li diuen: “Si no estigués en això, m’encantaria ser com tu.” El raper insisteix que mai no intenten imposar res a aquests joves, que segons diu només tenen tres sortides: “*Entierro, encierro o destierro.*”

Tant Medellín com la Comuna 13 han canviat molt en la darrera dècada. Aquest any, la ciutat ha aconseguit finalment sortir del rànquing de les 50 més violentes del món, elaborat per l’organització mexicana Libertad, Justicia y Paz. Pel que fa a La 13, passa per un període de relativa calma on les iniciatives socials i culturals poden expandir-se. Per al periodista Ricardo Aricapa, però, a la comuna li falta encara la “inclusió dins del magma de la ciutat”. Ho afirma en el reportatge “C13: Territorio de Artistas”, una peça que acaba amb les paraules del raper Kábala, integrant també de la Casa Kolacho. Amb convicció, Kábala assegura: “La Comuna 13 és esperança, amor, fe, lluita, transformació, resistència, memòria. La Comuna 13 és el clar exemple que sí, es pot.”



Integrants de la Casa Kolacho.

## Entrevista

### Què vol dir “hip-hop” a la Comuna 13 de Medellín?

El hip-hop s’ha convertit en l’eix orientador de la identitat i l’expressió juvenil. Cada dia, més infants i joves es vinculen a aquest moviment; fins i tot, s’han creat espais de formació. El hip-hop potencia processos associatius que tenen en comú una certa inconformitat davant la guerra i el conflicte armat, i afavoreix així la formació de grups i organitzacions que s’impliquen en la transformació social.

El hip-hop de la Comuna 13 no havia tingut mai tanta força i projecció. Apareix en notes de premsa i programes de televisió, les cançons s’escolten a la ràdio i els vídeos registren milers de visites a les xarxes socials. Els carrers dels nostres barris mostren més de 150 grafitis. Tenim grups de ball organitzats i una de les majors escoles de hip-hop del país, que funciona activament en la formació de joves. En l’actualitat, el hip-hop de la Comuna 13 ha esdevingut un referent a Colòmbia, gràcies a la seva qualitat artística, la capacitat de gestionar escenaris públics i l’impuls i consolidació del festival Revolución Sin Muertos.

### Què et va impulsar a comprometre’t amb la pau i la transformació social?

El fet de conèixer els orígens del hip-hop i la seva història com a moviment. Saber què s’havia fet en altres llocs del món em va fer pensar que també es podria aconseguir al nostre territori.

### Quines són les principals dificultats amb què t’has trobat en la teva aposta pel hip-hop?

Com a artista, en primer lloc, ningú no creia que aquesta fos una opció de vida a través de la qual pogués desenvolupar una carrera, ni tan sols la família. Com a gestor, el fet de ser jove feia que els altres professionals que treballaven des de feia anys tampoc no creguessin en mi ni em donessin suport. M’excloïen, i em veïen només com algú que algun dia tindria idees; com un futur, no com un present.

Pel que fa a l’àmbit social, el context dels nostres barris ha estat complex en molts sentits. D’una banda, ens trobem amb una manca de recursos econòmics a l’hora de dur a terme els nostres somnis. De l’altra, la violència també ha



Fotografia: grafiti en un fotograma del reportatge “C13 Territorio de artistas” / Meloan.

afectat de moltes maneres la feina que fem. Han assassinat alguns amics, n’han desplaçat d’altres. A vegades, no hem pogut realitzar les nostres activitats per motius de seguretat.

### Quina és la situació de la Comuna 13 actualment?

Viu un moment ben particular. Els seus grups artístics tenen cada cop més projecció. Els processos socials són potents, i es treballa per enfortir el teixit social dels barris. En els últims anys, a més, el govern municipal ha fet una àmplia inversió en infraestructura urbana (biblioteques, el Metrocable, escales elèctriques, pistes, escoles, etc.). Ara bé, des del meu punt de vista, aquesta inversió ha estat desorganitzada i no ha aconseguit abordar els problemes estructurals que viuen les nostres comunitats. No s’ha atacat la desigualtat històrica que patim.

També hem tingut una elevada inversió en seguretat. Durant molt de temps, vam ser el territori urbà més militaritzat d’Amèrica Llatina i, tot i així, continuàvem sent la comuna més violenta de la ciutat. Avui, els carrers dels nostres barris també són patrullats per policies i militars, però entre

els carrerons i racons hi ha bandes de delinqüència que exerceixen un control territorial real i permanent; extorsionen, assassinen i generen por, gairebé davant de l’Estat i les seves forces.

### Una de les cançons més recents de C15 es titula “Irse”. A la vostra pàgina de Facebook, el grup feia la pregunta següent: “Si te’n poguessis anar a algun lloc, on aniries?”. Et tornem la pregunta.

Si em demaneu un lloc, diria Nova York; exactament, al sud del Bronx. Però si puc donar una resposta més utòpica, m’agradaria viatjar en el temps: al 31 de maig del 1989, a l’estadi El Campín de Bogotà. Allà van disputar-se la final de la Copa Libertadores el Nacional, de Medellín, i l’Olimpia, de Paraguai.

+ informació: [www.facebook.com/LaCasaKolacho](https://www.facebook.com/LaCasaKolacho)  
[www.facebook.com/C15HIPHOP](https://www.facebook.com/C15HIPHOP)

*“Quan un Estat no dona seguretat als seus ciutadans, a qui podem assenyalar? Dins de la policia, ha penetrat el crim organitzat, i l'Estat n'és responsable perquè és còmplice, ja sigui per acció o per omissió.”*



Fotografia: Defensores en línea.

A finals dels 90, la Sandra Zambrano va descobrir que un dels seus germans, Juan de Dios, estava vivint l'etapa final de la sida. La família no va detectar la infecció fins que aquesta va estar molt avançada, i va ser aleshores quan la Sandra va veure clar com funcionen les discriminacions. El seu germà tenia un problema d'alcoholisme, però mai no l'havien fet fora de la feina per això. En canvi, l'acomiadament va arribar quan va saber-se que tenia la sida. Ell, però, no va callar, i va denunciar el seu cas als mitjans de comunicació. “Vam començar la lluita i no estàvem sols, tot i que hi havia molts mites i llegendes”, recordava la Sandra en una entrevista l'any passat.

Posteriorment, un altre germà de l'activista, José Zambrano, va començar a involucrar-se en la defensa dels drets de les persones lesbianes, gais, trans, bisexuals i intersexuals (LGTBI). Molts companys del José estaven infectats pel VIH, i això va fer que tots dos germans comencessin a tre-

ballar en l'acollida de persones que patien la sida.

A dia d'avui, encara hi treballen. De fet, la Sandra és directora executiva de l'Asociación para una Vida Millor de Personas Infectadas y Afectadas por el VIH/sida en Honduras (APUVIMEH). Aquesta entitat, nascuda al 2004, promou els drets de la comunitat LGTBI i de les persones amb VIH o sida. Entre altres projectes, l'organització gestiona la Casa Renacer, un refugi per a persones amb VIH o sida.

La seva activitat com a defensora dels drets humans ha portat la Sandra a patir nombroses amenaces i intimidacions. També el seu entorn ha estat agredit. La filla de la Sandra va ser segrestada durant unes hores al 2013, i aquest any han sortit del país dos dels seus nebots per motius de seguretat. Un altre nebot, l'Allan Yoni Banegas Godoy, va ser segrestat el 13 de maig passat i posteriorment assassinat. APUVIMEH compta des del 2013 amb una mesura cautelar de la Comissió Interamericana de Drets Humans (CIDH); al juliol del 2015, se'n va sol·licitar l'ampliació.

### El gènere i la sexualitat, factors de risc per a la integritat física

El passat 3 de juny, el cos de René Martínez va ser reconegut al dipòsit de cadàvers de San Pedro Sula, a Honduras, amb senyals d'estrangulació i asfíxia. Els seus familiars n'havien denunciat la desaparició el dia 1. Era una nova víctima de l'extrema violència a la qual són sotmeses les persones lesbianes, gais, trans, bisexuals i intersexuals (LGTBI) al país.

Martínez era un destacat defensor dels drets de la comunitat LGTBI. Amb motiu del seu assassinat, la Comissió Interamericana de Drets Humans (CIDH) va emetre un comunicat de premsa en què instava Honduras a abordar “de manera efectiva i amb la diligència deguda” el context generalitzat de violència contra les persones LGTBI i, específicament, les agressions que pateixen els defensors i defensores dels drets d'aquest col·lectiu.

A finals de l'any passat, APUVIMEH va publicar un estudi que reflecteix la intensitat d'aquesta violència sistemàtica i que, segons explica la Sandra Zambrano, no ha rebut cap tipus de resposta institucional. L'informe recull les morts violentes motivades per l'orientació sexual i la identitat de gènere de la víctima que s'han registrat al país entre 2004 i el 30 de novembre de 2015. En total, l'organització documenta 216 morts per crims d'odi.

Entre el 2004 i el 2008, les xifres oscil·len entre 1 i 6 morts anuals. A partir del 2009, quan es produeix el cop d'Estat contra l'aleshores president Manuel Zelaya, s'observa un increment molt significatiu. Aquell any es registren 35 víctimes. Al 2013, quan Honduras bat el trist rècord de ser el país més violent del món (amb una taxa de 79 homicidis per cada 100.000 habitants, segons dades de l'Observatori de la Violència de la Universitat Nacional Autònoma d'Hondures), són assassinades 39 persones LGTBI. En els últims dos anys, el nombre de morts violentes ha disminuït. Tot i això, els indicadors continuen revelant un context de molta inseguretat per a la integritat física de les persones LGTBI.



Al mes de maig, les organitzacions que conformen el Comitè de la Diversidad Sexual de Honduras, entre les quals hi ha APUVIMEH, van comparèixer públicament per reclamar que les autoritats del país es comprometin en la defensa dels drets del col·lectiu LGTBI. El coordinador de l'associació Arcoiris, Donny Reyes, va lamentar especialment la impunitat que acompanya els crims d'odi.

La manca d'investigació i de càstig de les agressions contra la comunitat LGTBI també ha estat criticada per la CIDH. Segons dades recollides per aquest organisme en un informe publicat a finals de l'any passat\*, entre 2009 i 2013 l'Oficina del Procurador General d'Hondures va registrar almenys 122 homicidis de persones LGTBI. Només un 24% dels casos va arribar a l'etapa judicial i, d'aquests, únicament es va dictar una decisió final en un 4%.

Un exemple emblemàtic d'aquesta impunitat és el de Walter Trochez, defensor dels drets LGTBI vinculat a APUVIMEH. Pocs dies abans del seu assassinat, l'any 2009, va ser segrestat i colpejat per persones desconegudes, que li van demanar noms i adreces d'altres activistes, i li van advertir que tenien ordres de matar-lo. Al març del 2015, un tribunal penal de Tegucigalpa va absoldre un amic de Trochez, que havia estat acusat del crim i havia passat dos anys en presó preventiva. Des de l'organització Red Lésbica Cattrachas, expliquen que la investigació del cas va ser molt deficient: no es van tenir en compte les activitats de Trochez com a defensor dels drets humans i, en canvi, es va considerar l'assassinat com un crim passional a causa de l'orientació sexual de la víctima.

Més enllà de la impunitat generalitzada, la CIDH també ha denunciat altres tipus de violència institucional contra la comunitat LGTBI d'Hondures. L'informe al qual s'ha fet referència anteriorment\* posa en relleu les violacions del dret a la integritat personal comeses per les forces de seguretat de l'Estat. Se subratlla que el col·lectiu LGTBI es troba “entre els grups que s'enfronten a més violència a Honduras”, i s'adverteix que “la persistència d'aquests actes podria indicar un patró de crims d'odi, perpetrats principalment per la policia i guàrdies de seguretat privada”. Les detencions ar-



bitràries, la inacció davant d'actes violents contra persones LGTBI, les intimidacions i les agressions directes no són, malauradament, fets excepcionals.

\*Comissió Interamericana de Drets Humans.  
*Violencia contra personas lesbianas, gay, bisexuales, trans e intersex en América.* 2015.



Acte en memòria de Walter Trochez.  
Fotografia: [www.defensoresonline.com](http://www.defensoresonline.com)

### VIH: estigma i discriminació

Alguns factors contribueixen a situar les persones LGTBI en una posició de major vulnerabilitat davant la violència i la discriminació. L'origen, la situació migratòria, el poder adquisitiu, la discapacitat o l'activisme en són només exemples.

La tasca de la Sandra Zambrano com a defensora dels drets humans es desenvolupa en una d'aquestes interseccions: la que conformen el col·lectiu LGTBI i les persones infectades pel virus VIH, causant de la sida. Segons el darrer Informe nacional de progrés de la resposta contra el VIH i la sida (2015), l'epidèmia a Hondures està "concentrada en homes que tenen sexe amb homes, dones trans i treballadores sexuals". S'observen també taxes de prevalença superiors a la mitjana entre la població garífuna.

Les persones infectades pel VIH són sovint estigmatitzades i pateixen diverses discriminacions, que de vegades també afecten les seves famílies. L'accés a la feina, l'educació i l'atenció sanitària són algunes de les dificultats amb què es troben.



Membres d'APUVIMEH, donant suport al llançament de la campanya "Lliures i iguals", de les Nacions Unides. Fotografia: ONU.

## Entrevista

### Com comença el teu activisme per a la defensa dels drets de les persones LGTBI i amb VIH?

Des de molt jove, casa meua i la de la meua àvia van estar habitades per moltíssimes persones LGTBI. Eren amics i amigues del meu germà José Antonio, activista dels drets LGTBI a Hondures des de fa 32 anys. Molts d'ells van morir durant els anys 80 i 90 a causa del VIH. Però el que més va marcar la meua vida va ser la pèrdua al 1997 del meu germà Juan de Dios, que també era activista i va deixar-nos a causa de la pandèmia. La meua és una lluita familiar. El fet que els meus dos germans fossin activistes, sumat a la discriminació que vam patir tant la meua família com els meus amics morts, va impulsar-me a seguir els passos del José Antonio.

### Quines són les principals demandes del moviment LGTBI per a les institucions hondurenyes?

Demanem respecte pel dret a la vida, que s'acabi la impunitat i que s'investiguin els assassinats de persones LGTBI. També reclamem accés a la justícia, i que s'impulsin iniciatives per a la inclusió social i polítiques públiques en favor de les persones LGTBI. A més, volem una llei que abordi les qüestions relatives a la identitat de gènere.

### Participes en diversos projectes sobre VIH/sida i altres malalties de transmissió sexual. Quins són els problemes més rellevants en aquest àmbit?

No rebem cap tipus de suport. L'Estat ni tan sols ha assumit la seva obligació de recollir en els pressupostos nacionals el finançament dels professionals en salut capacitats pel Fons Global. En els dos darrers anys, hi ha hagut fins i tot ruptura d'estoc de teràpies de rescat durant alguns mesos, cosa que va en detriment de les persones que prenen antiretrovirals.

### Parla'ns de la Casa Renacer.

La nostra organització compta amb la Casa Renacer des de fa 13 anys. És una llar temporal per a persones que viuen amb VIH. No hem comptabilitzat quanta gent hi ha passat des que la vam engegar, però calculem que deuen ser al voltant de 2.000 persones. Potser més. Acollim tots els qui requereixen els nostres serveis, sense cap cost. Oferim allotjament, alimentació, accés a la medicació i exàmens, suport psicossocial i ajuda per a l'apoderament i la reinserció a la família. Sovint, la gent ens arriba a través d'hospitals o d'ONG.

Com comentava abans, no tenim cap suport de l'Estat. Però sobrevivim. El govern no té aquest tema a l'agenda. De fet, el sistema de salut va patir un procés de transformació i han desaparegut els programes sobre infeccions de transmissió sexual i VIH.

### Al 2015, Hondures va aprovar una reforma de la Llei especial per a persones amb VIH.

Sí. La nostra organització, juntament amb un petit grup d'activistes, va impulsar una iniciativa per fer pressió al



Fotografia: [www.distantnearby.com](http://www.distantnearby.com)

Congrés nacional. El diputat pel departament de Francisco Morazán, l'advocat Rasel Tomé, va fer-se ressò de la nostra demanda. Després de setmanes d'incidència, vam aconseguir que l'avantprojecte de reforma de la llei fos inclòs a l'agenda de la Secretaria del Congrés, per a la seva discussió i posterior aprovació.

**DENUNCIEM** els assassinats impunes a Hondures dels següents activistes LGTBI:

- Fabio Zamora, voluntari d'APUVIMEH, el 4 de juliol del 2009.
- Walter Orlando Trochez, fundador d'APUVIMEH, el 13 de desembre del 2009.
- Karla Juanes, noia transsexual i sordmuda molt activa en la defensa dels drets humans, el 4 de desembre del 2011.
- Jorge Alberto Castillo, fundador d'APUVIMEH, el 6 de setembre del 2015.
- Génesis Hernández, voluntària d'APUVIMEH, l'11 de setembre del 2015.

No són els únics casos, n'hi ha molts més. Des del projecte *Ciutats defensores dels drets humans*, demanem a les autoritats hondurenyes que prenguin les mesures necessàries per investigar aquests assassinats i fer justícia a les víctimes i les seves famílies.

+ informació: [www.casarenacer.blogspot.com](http://www.casarenacer.blogspot.com)

“Vull que, d'aquí a deu anys, quan una noia jove busqui a Internet què ha passat a Síria trobi informació sobre el paper que hi han jugat les dones.”



La guerra a Síria ha fet marxar moltes persones del seu país, però també n'ha fet tornar algunes. Entre aquestes últimes, hi ha la periodista Zaina Erhaim, que quan va esclatar el conflicte residia a Londres. Mai no havia volgut ser una corresponsal de guerra, però ha acabat sent una figura de referència en la informació que ha sortit de Síria durant els darrers anys

No només ha exercit de periodista. També ha format altres persones en periodisme ciutadà i ha estat coordinadora de projectes a Síria de l'Institute for War and Peace Reporting. En la seva feina, s'ha esforçat per fer visibles les històries quotidianes de la guerra, com explicava l'any passat en una entrevista a la CNN. “La gent encara lluita per viure; això és el que intento posar en relleu”, afirmava.

Inicialment, la Zaina es va moure per diverses zones de Síria, però al 2014 es va traslladar a Alep. En els darrers temps, ha residit a Turquia.

Al 2015, amb 30 anys, va rebre el premi Peter Mackler al periodisme valent i ètic. La directora de projectes del premi, Camille Mackler, va dir d'ella: “És una força multiplicadora dels valors periodístics en un país trencat per la violència i la irracionalitat.” Aquest any, ha estat guardonada amb el premi Index on Censorship Freedom of Expression Award, que reconeix la tasca de persones i grups que lluiten contra la censura arreu del món.

### Síria: de les protestes pacífiques a la guerra civil

El 6 de març del 2011, les forces de seguretat sirianes van arrestar a Daraa un grup d'adolescents que havien fet, a la paret de l'escola, un grafiti contra el règim de Bashar al-Assad. La pintada advertia: “És el teu torn, doctor”, en una clara al·lusió al president sirí, que és oftalmòleg, i a les primaveres àrabs, que des del desembre de l'any anterior qüestionaven els règims de diversos països de la regió.

La detenció i tortura d'aquests joves va provocar manifestacions massives a la ciutat, que van ser reprimides amb contundència. En poc temps, les protestes es van estendre a Damasc i a altres ciutats, i les demandes dels manifestants van pujar de to: reclamaven reformes polítiques profundes i una obertura democràtica del país. En resposta, el règim va intensificar els atacs contra la població.

Progressivament, les protestes pacífiques i la brutal repressió es van anar transformant en una guerra civil. L'oposició va començar a armar-se, i va organitzar-se en el marc de l'Exèrcit Sirí Lliure (ESL), que incloïa entre les seves files a desertors de les forces del règim. Al gener del 2012, els grups rebels van assumir el control d'alguns suburbis de Damasc i, al juliol, van entrar a la zona est d'Alep. Al mateix temps, les forces kurdes van aconseguir imposar-se en una àrea del nord del país, que van passar a gestionar com a territori autònom.



Fotografia: AP.

En aquesta fase d'intensificació de les hostilitats, alguns actors regionals van implicar-se directament en els enfrontaments. Com explicava la periodista Ana Alba al mes de març, al-Assad va obtenir el suport directe d'Iran i del moviment xiïta libanès Hezbollah. Els grups rebels, especialment els islamistes, van rebre finançament d'Aràbia Saudita i Qatar. Turquia va esdevenir també un país clau per a l'oposició siriana.

A mesura que avançava la guerra, el Consell Nacional Sirí (CNS), que s'havia constituït al 2011 com a plataforma per aglutinar les veus contràries al règim, presentava símptomes cada cop més clars de fragmentació i manca d'influència. Per això, va configurar-se al novembre del 2012 la Coalició Nacional de la Revolució Siriana i les Forces de l'Oposició, que a més del CNS incorporava altres líders de la revolució. Tampoc no aconseguiria, però, evitar les tensions internes, d'una banda, i controlar els grups armats rebels, de l'altra.

Mesos després, a l'agost del 2013, al-Assad va utilitzar armes químiques en dos barris de Damasc. La comunitat internacional va escandalitzar-se. El règim va negar la seva responsabilitat en els atacs, però una missió internacional va acabar determinant que n'era l'autor més probable. La pressió dels Estats Units, que havia amenaçat amb intervenir al país si s'utilitzaven armes químiques, i la mediació

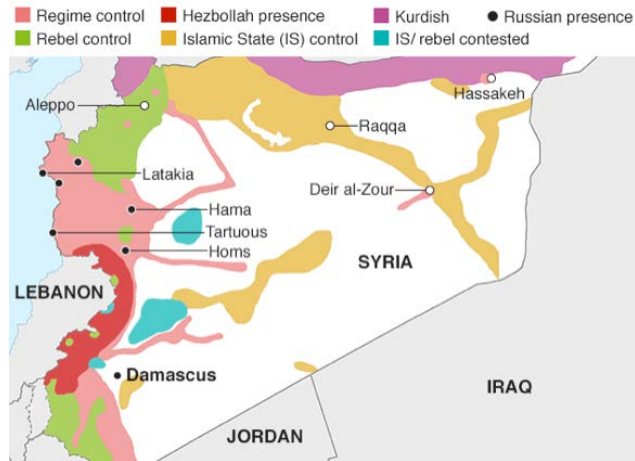
diplomàtica de Rússia van conduir a un acord perquè Síria destruís tot el seu arsenal químic abans de l'estiu del 2014. No obstant això, l'Organització per a la Prohibició d'Armes Químiques advertiria al 2015 que aquest tipus d'armament s'havia tornat a utilitzar durant el conflicte.

### Jihadistes, Rússia i la coalició internacional

L'Exèrcit Sirí Lliure, que inicialment liderava l'oposició armada, va anar perdent influència i capacitat d'actuació de manera progressiva. En canvi, diversos grups islamistes van començar a guanyar pes. Entre els més significatius, destaquen el Front al-Nusra (filial d'al-Qaida a Síria), l'Estat Islàmic i el Front Islàmic, que va néixer al novembre del 2013 després de la fusió de set grups islamistes rebels específicament sirians.

L'Estat Islàmic (EI), el més conegut en terres europees, se situa fora de la dinàmica d'enfrontament entre règim i oposició, ja que lluita contra tots els bàndols en conflicte. Al juny del 2014, va proclamar un califat en el territori que controlava a Síria i a l'Iraq, establint com a capital la ciutat de Raqqa. Poc després, al setembre, una coalició internacional liderada pels Estats Units (on també s'integraven països com Aràbia Saudita o els Emirats Àrabs Units, entre altres) va començar a bombardejar posicions on s'havia establert aquest grup jihadista i on, evidentment, també hi havia població civil. França i el Regne Unit van sumar-se als bombardejos de la coalició internacional al setembre i al desembre de l'any següent, respectivament. Rússia, per la seva banda, va començar a bombardejar el territori sirí al setembre del 2015, amb el pretext de combatre l'EI però acusada de tenir com a objectiu real assegurar la continuïtat del règim d'al-Assad.

Com apuntava aleshores el periodista Lluís Miquel Hurtao, l'espai aeri sirí va quedar “congestionat d'avions de guerra”, i va esdevenir el reflex d'una col·lisió d'interessos de la qual la població civil ha estat la gran damnificada. En una línia similar, l'analista Lurdes Vidal subratllava el passat mes de març: “Síria paga el preu de la geopolítica, de ser al lloc on és, que és interessant per a tots els actors que volen



Mapa de la distribució territorial de les forces implicades en el conflicte sirí a l'octubre del 2015. Font: ISW / BBC.

tenir un cert pes en l'àmbit regional o internacional.” Vidal feia aquesta afirmació quan es commemoraven cinc anys de l'inici de la guerra a Síria. Segons l'Agència de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR), el conflicte havia generat aleshores 6,6 milions de desplaçats interns; 4,8 milions de persones s'havien refugiat en països veïns. Al maig, l'Observatori Sirí dels Drets Humans va presentar dades actualitzades sobre el nombre de víctimes mortals provocades per la guerra: se superaven ja les 280.000.



Un home carrega una persona ferida a Alep. Fotografia: Abdalrhman Ismail / Reuters.

## Entrevista

**Quan va esclatar la guerra a Síria, vivies al Regne Unit. Què et va fer tornar?**

Mai no vaig pensar en viure fora de Síria. Quan vaig marxar al 2010 per estudiar un màster a Londres, vaig dir a tots els meus amics i amigues que tornaria, que mai no viuria en un altre lloc. Quan va començar la revolució, gairebé havia finalitzat els meus estudis. Tan aviat com els vaig haver acabat, vaig tornar a Damasc. Primer vaig treballar a la BBC, i tot i que havia de viatjar molt per la meua feina i per motius personals, mai no vaig ser fora durant més de sis mesos. A principis del 2013, em movia entre Turquia i les zones alliberades de Latakia i Deir Ezzor. Un any després, em vaig traslladar a viure a Alep.

Vaig tornar perquè pertanyo a Síria. Vaig sentir que era la meua responsabilitat ajudar el meu país i la meua gent, i sabia que no seria capaç de fer-ho si n'estava lluny. A més, la mort i la detenció de molts amics em va fer sentir de manera intensa que havia de fer alguna cosa.

**En el teu discurs a la Cimera Humanitària Mundial, al maig, vas dir que estàs sent castigada per diverses autoritats pel fet de ser dona, periodista i siriana.**

Com que sóc una periodista siriana, tinc prohibit moure'm per la majoria del territori del meu país. No puc anar a les zones controlades pel govern, que m'ha inclòs en les llistes de recerca i captura de tres cossos de seguretat diferents. Ser periodista és un crim per al règim d'al-Assad, que em faria matar sota tortura. Evidentment, tampoc no puc anar a les àrees controlades per l'Estat Islàmic. Em queden dues opcions. D'una banda, puc viure amb por sota les bombes barril d'al-Assad i els bombardejos russos. De l'altra, podria triar allò que espanta més a molts dels vostres governs: immigrar a la UE; això, però, no vull fer-ho.

Pel fet de ser siriana, i malgrat que sóc periodista, em tracten com a terrorista potencial en tots els aeroports on aterro. No conec cap definició millor de discriminació.



Finalment, com que sóc dona estic subjecta a moltes restriccions en relació a allò que faig, els meus moviments, allò que escric, etc., especialment en les societats conservadores on treballa. A la vegada, com que sóc una dona siriana, sóc utilitzada per algunes ONG internacionals que impulsen iniciatives i grups, amb un estil modern i pro occidental, que no em representen.

**A Síria, has dut a terme formacions per promoure el periodisme ciutadà. Quines són les principals dificultats amb què t'has trobat?**

Han estat formacions bàsiques sobre periodisme, redacció i elaboració de peces audiovisuals. Sobretot, hem treballat com explicar històries d'interès humà. Com els passa a tots els civils, en el meu cas les principals dificultats han estat relacionades amb els bombardejos i els atacs aeris, i a nivell general amb problemes de seguretat, especialment quan les formacions les feia en una àrea controlada per extremistes.

**L'any passat vas presentar el documental "Syria's Rebellious Women". Quin era el teu objectiu a l'hora de filmar-lo? Quin impacte ha tingut?**

L'objectiu principal era documentar la gran i magnífica feina que estan fent les dones a Síria, perquè no s'oblidi i perquè la tinguem gravada a l'hora d'escriure la nostra història. De moment, és difícil parlar de l'impacte del film. La majoria de les projeccions han estat privades per tal de protegir la seguretat de les dones que hi apareixen.



+ informació: <http://zaina-erhaim.com/>  
<https://twitter.com/ZainaErhaim>

*“Els drets humans són el passaport dels qui viuen en la pobresa per a ser reconeguts com a éssers humans i ciutadans”.*



“Vaig veure i vaig viure moltes injustícies. La indignació i l'esperança de canviar aquella situació va ser el que em va inspirar”. Així explica l'advocada i activista Valdênia Paulino per què va començar a treballar, ja des de molt jove, en la defensa dels drets humans de la població més pobre.

Va créixer a Sapopemba, un barri perifèric de São Paulo que, “a més de ser molt pobre, era molt violent”. En el si de la seva família, va aprendre “el significat del respecte, la solidaritat i la dignitat”; en les Comunitats Eclesials de Base, “la importància de la lluita col·lectiva en la recerca i la garantia dels drets fonamentals”. Amb 14 anys, ja donava classes d'alfabetització a la seva comunitat.

Al llarg de la seva trajectòria, Paulino ha participat en la creació de diverses organitzacions. Al 1987, va ajudar a posar en marxa una casa d'acollida per a noies que volien deixar la prostitució. Poc després, va impulsar el Centre de Defensa pels Drets de la Infància i l'Adolescència (CEDECA) de Sapopemba. Aquesta entitat, de la qual és actualment presidenta, articula tres projectes: un d'acompanyament a adolescents que han comès alguna infracció, un altre d'atenció

a infants i joves víctimes de violència, i un tercer que treballa la formació en drets humans a través de diverses formes d'expressió cultural (capoeira, teatre, música, etc.). Al 2001, Paulino va col·laborar també en l'establiment del Centre de Drets Humans de Sapopemba (CDHS), on ara imparteix formació per a educadors i educadores socials, joves de diversos barris perifèrics i grups de dones.

La seva activitat com a defensora dels drets humans li ha comportat nombroses amenaces i assetjament constant. Al 2009, va haver de deixar São Paulo i traslladar-se a l'Estat de Paraíba, on va ocupar el càrrec de defensora del poble per a qüestions policials. També d'allà va haver de marxar de manera precipitada. Finalment, a l'abril del 2015 va acabar retornant a São Paulo, on resideix actualment.



Fotografia: [www.arquisp.org.br](http://www.arquisp.org.br)

### Perifèries del Brasil: territoris sense drets

El progrés social i econòmic del Brasil al llarg de les darreres dues dècades ha situat el país al capdavant de la sigla dels BRICS, aglutinadora dels principals emergents. El major PIB d'Amèrica Llatina va aconseguir, entre el 1990 i el 2009, que 25 milions de persones sortissin de situacions de pobresa moderada o extrema. Durant el mateix període, el 60% de la població brasilera va incrementar el seu nivell de renda.

Aquestes xifres, recollides en l'informe “Prosperitat compartida i eradicació de la pobresa a l'Amèrica Llatina i el Carib”, publicat l'any passat pel Banc Mundial, són un bon símptoma

toma dels avenços aconseguits pel país. No obstant això, i com adverteix l'anàlisi, “la feina encara no està acabada”. Al voltant del 18% de la població del Brasil continua en la pobresa, i més d'una tercera part es manté per sota de la classe mitjana, “en condicions de vulnerabilitat econòmica”. L'1% més ric acumula el 13% dels recursos, mentre que el 40% més pobre suma només l'11%.

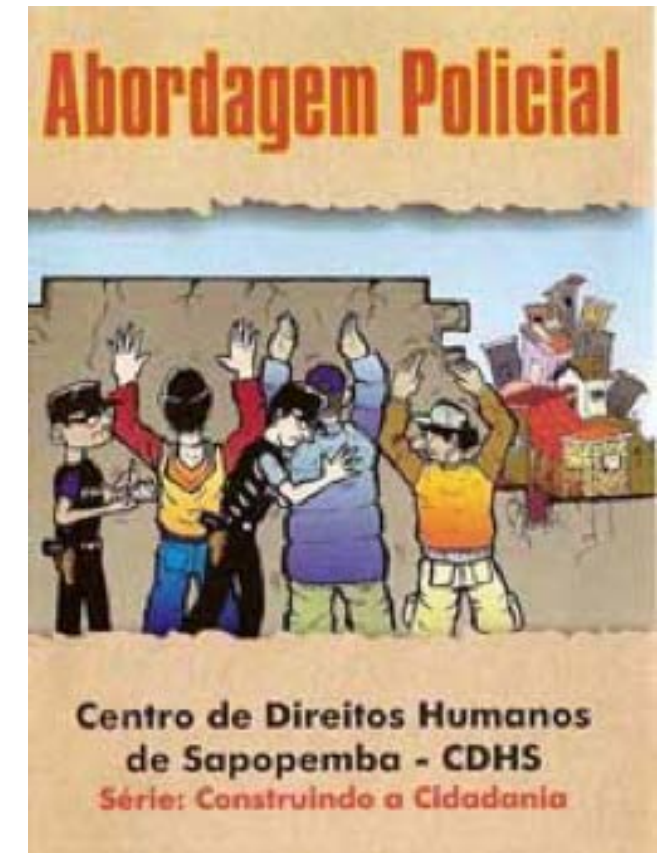
La feina inacabada de la qual parla l'estudi del Banc Mundial té una clara expressió territorial. Així ho subratlla la directora d'Oxfam Brasil, Katia Maia\*: “La marca de la desigualtat brasilera es fa present en diversos àmbits socials, culturals, polítics i econòmics, però és a les perifèries, les favelas i els barris populars allunyats dels centres on es dibuixa amb profunda nitidesa.” És en aquestes àrees, i també en el si de comunitats tradicionals i rurals, on l'advocada Valdênia Paulino ha desenvolupat al llarg dels anys la seva tasca de defensa dels drets humans.



Fragment d'un vídeo del CEDECA de Sapopemba.

En aquests territoris, “la policia tracta a la població que viu en situació de pobresa com a enemiga, que ha de ser dominada per al treball servil i combatuda com a ésser social”, assegura Paulino. Segons denuncia l'activista, se segueixen patrons sistemàtics d'abús: els joves negres i les persones pobres són considerats sospitosos i per tant són abordats sovint per la policia; les dones víctimes de violència són responsabilitzades de les agressions que pateixen; les persones sense recursos són sotmeses a penes de presó

arbitràries, les violacions de drets no s'investiguen i queden impunes, etc.



Des del Centre d'Estudis Metropolitans, l'investigador Gabriel de Santis Feltran\* posa també l'accent en el paper que juga la seguretat pública en la configuració d'una societat desigual. L'autor analitza els efectes dels dos grans models de lluita contra la violència urbana que s'han aplicat des de mitjans dels anys 90: l'empresonament i l'ampliació dels cosos policials, a São Paulo, i l'ocupació militar de territoris de favelas, a Rio de Janeiro. Ambdós models, critica Santis Feltran, parteixen d'un mateix error: “Es considera que l'origen del crim és el comportament dels més pobres.” S'aplica, per tant, un “paradigma de càstig dels més pobres”.

I aquest càstig cau amb especial virulència sobre la població jove i negra. En són només un exemple els homicidis, el passat mes de juny a São Paulo, de Waldik Gabriel Silva Chagas (11 anys) i d'Ítalo Ferreira de Jesus Siqueira (10). El primer va matar-lo la Guàrdia Civil Metropolitana; el segon, la Policia Militar. No són casos aïllats. Segons dades del defensor del poble per a qüestions policials de l'Estat de São Paulo, recollides per diversos mitjans de comunicació, entre principis de 2010 i mitjans de 2016 la policia militar i civil va matar 191 infants i adolescents de fins a 16 anys.

Són morts que s'inscriuen en un context més ampli de violència. Si es comptabilitza el total d'assassinats d'infants i joves (no només els que són responsabilitat dels cossos policials), s'obtenen estadístiques que "equivalen a un estat de guerra", en paraules de Katia Maia\*. En aquest sentit, l'estudi "Violència letal contra infants i adolescents al Brasil", de la Facultat Llatinoamericana de Ciències Socials (Flacso), revela que al 2013 un total de 10.520 infants i adolescents van ser víctimes d'homicidi. És gairebé com si cada dia d'aquell any se n'haguessin assassinat 29. Tenint en compte la mida de cada població, l'anàlisi subratlla també que els infants i adolescents negres van ser víctimes d'homicidi un 178% més que els blancs.

Són xifres crues, que reflecteixen la violència institucional més visible i evident. Però cal recordar que la població brasilera amb menys recursos és també objecte d'altres violències, vinculades a factors com la renda, l'accés a l'educació, la qualitat dels serveis públics o la disponibilitat d'habitatge digne, entre altres. Afortunadament, el treball comunitari i l'educació en drets humans deixen entreveure una altra realitat possible.

\*Le Monde Diplomatique Brasil, Centro de Estudos da Metropole, Oxfam Brasil. *Cada vez mais desigual?*. Abril de 2016.

## Entrevista

### Has rebut nombroses amenaces a causa del teu activisme. En quina situació et trobes?

La conjuntura política actual al Brasil és molt adversa per als defensors i defensores de drets humans. La situació és crítica i perillosa. En el meu cas, quan vaig tornar a São Paulo vaig rebre la notícia que una autoritat policial que havia estat denunciada amb la meua ajuda per crims de tortura havia estat escollida diputat estatal. Avui, ocupa la presidència de la comissió de seguretat a l'Assemblea Legislativa de l'Estat. A això, cal sumar-hi el fet que continuo treballant per denunciar violacions de drets humans. L'octubre passat vaig ser protagonista d'una important denúncia per l'execució d'un treballador a mans de policies militars, i vaig ser responsable de l'informe que vam entregar al Relator de l'ONU per als casos de tortura.



Fotografia: CEDECA de Sapopemba.

### Des del CEDECA, denuncieu les violències que pateixen els infants i adolescents de les perifèries.

Denunciem tot tipus de violència, però principalment la institucional, que s'expressa sobretot en quatre àrees: l'educació, el lleure, la formació professional i la seguretat. En l'àmbit de l'educació, denunciem la discriminació social i racial a les escoles, així com la falta de places. En el lleure i la cultura, la manca de polítiques públiques. En la forma-

ció professional, l'absència d'oportunitats perquè els joves de les favelas es preparin per al món laboral. I pel que fa a la seguretat, denunciem la violència policial: execucions sumàries, destrucció de documents personals per part de la policia, tortures, etc. La situació és tan greu que fins i tot els polítics conservadors ja admeten el genocidi contra la joventut negra i pobra del país.



Fragment d'un vídeo del CEDECA de Sapopemba.

### Com és la formació sobre drets humans que ofereix el CDHS?

Organitzem diverses activitats formatives, tallers en escoles, festivals de música, elaborem manuals, etc. L'objectiu és donar a conèixer als treballadors i treballadores de les favelas i altres comunitats pobres com funcionen les institucions de l'Estat on viuen, quin procés històric els ha situat en la pobresa, els drets que han estat conquerits pel poble treballador, els camins que s'han de seguir per fer-los efectius i els instruments existents per denunciar les violacions de drets.

L'any 2015 vam crear l'Escola de Ciutadania de Sapopemba. Funciona amb professors voluntaris, entre els quals hi ha fiscals, jutges, la delegada de la policia, professorat universitari, líders de moviments socials, periodistes, etc. Les classes es fan en centres comunitaris, en esglésies i a la seu del CDHS.

### Amb el CDHS, vas aconseguir celebrar audiències públiques per a la comunitat a Sapopemba. Com funcionen?

Vam posar en marxa aquestes audiències per trencar la distància immoral que s'establia entre les autoritats públiques i la comunitat. Aquesta nova metodologia s'aplica seguint diversos passos. En primer lloc, s'articula la població i els seus lideratges socials, i se seleccionen els problemes que es volen abordar. Després, s'identifiquen socis que puguin donar-hi suport (entitats, periodistes, autoritats) i es tramita la petició de compareixença a l'audiència, fonamentant-la en la llei. El dia de l'audiència, però abans que comenci, es porta les autoritats a caminar pel territori perquè en coneguin els camins i carrerons, la gent i els seus recursos. L'audiència se celebra sempre en forma de cercle, per tal que les autoritats se situïn entre el poble. Les persones de la comunitat parlen al principi i al final.

#### + informació:

[www.facebook.com/profile.p?id=100004100476044&fref=ts](https://www.facebook.com/profile.p?id=100004100476044&fref=ts)  
[www.cedecasapopemba.org.br/](http://www.cedecasapopemba.org.br/)  
[www.facebook.com/CedecaSapopemba](https://www.facebook.com/CedecaSapopemba)

## VICTOR OCHEN (UGANDA)

“Vaig atrevir-me a pensar que si rebutjàvem continuar sent assassins, podríem trencar aquell cercle de mort. Va ser dur perquè durant aquella època els rebels van atacar-nos i van raptar el meu germà, a qui no he tornat a veure.”



Fotografia: *Mundo Negro*.

L'advocat Victor Ochen va néixer en un país en guerra. Va créixer en el camp de desplaçats interns d'Abia, al districte de Lira, un territori del nord d'Uganda que va ser escenari durant dues dècades del conflicte que enfrontava l'Exèrcit de Resistència del Senyor, de Joseph Kony, i les forces armades governamentals.

Va passar molta gana i molta por en la seva infància i adolescència, però de seguida va començar a mobilitzar aquest patiment per articular iniciatives de promoció de la pau. Amb només 13 anys, Ochen va impulsar un Club de la Pau que, d'entrada, no va tenir gaire èxit. “Em deien que era boig perquè parlava d'una cosa que no coneixia”, explicava en una entrevista el passat mes de març. Finalment, però, va aconseguir el suport de la líder cristiana de la seva comunitat.

Per poder estudiar, va treballar fent carbó, fent totxanes i netejant la seu d'una emissora de ràdio local, de la qual acabaria sent presentador. Va estudiar a distància i, l'any 2005, va fundar l'African Youth Initiative Network (AYINET), una ONG que té com a objectiu promoure la cultura de

pau i abordar les conseqüències del conflicte ugandès que encara generen patiment. A dia d'avui, l'activista continua liderant aquesta entitat, i és també assessor de l'ONU en temes de violència de gènere, persones refugiades i protecció de menors. A més, és ambaixador d'un dels objectius del mil·lenni, el de justícia i pau.

L'any 2015, Ochen va ser nominat al premi Nobel de la Pau. Era l'africà més jove i el primer ugandès que optava a aquest guardó. El mateix any, la revista Forbes va situar-lo entre les deu persones més influents del continent africà i va rebre el Premi Mundo Negro a la Fraternitat.

### Nord d'Uganda: pau en construcció

Al gener del 2004, les autoritats ugandeses van posar en mans del Tribunal Penal Internacional (TPI) la investigació dels crims de guerra i crims contra la humanitat que s'havien comès al país des de l'1 de juliol del 2002. Aquesta era la data en què havia entrat en vigor l'Estatut de Roma, instrument constituït de l'organisme amb seu a la Haia. El conflicte sobre el qual hauria d'investigar el TPI, però, tenia arrels molt més profundes, que aleshores s'endinsaven gairebé dues dècades en el temps.

A mitjans dels anys 80, Uganda vivia un context especialment convuls. Això no vol dir que en les dècades precedents la situació hagués estat tranquil·la i estable. Al contrari: després de la independència de 1962, la vida política del país havia estat marcada per règims autoritaris, corruptes i fortament repressius, amb figures com Idi Amin o Milton Obote. La segona presidència d'aquest últim va acabar abruptament al 1985 amb un cop d'Estat liderat pel general Tito Okello, que va governar el país durant un breu període de sis mesos. A principis de 1986, el règim d'Okello va ser derrocat per l'Exèrcit de Resistència Nacional (NRA) de Yoweri Museveni.

Aquell mateix any, va esclatar al nord d'Uganda un conflicte armat que enfrontava diversos grups rebels contra l'exèrcit ugandès. En poc temps, Joseph Kony va emergir com a líder indiscutible d'aquestes milícies, i va acabar agrupant-les sota les sigles de l'Exèrcit de Resistència del Senyor (LRA).



Font: University of Texas, Austin.

Com explicava a principis d'any en una entrevista el professor Mbuyi Kabunda, de la Universitat Complutense de Madrid, Kony era “un personatge molt estrany” que creia haver rebut un missatge diví. Segons Kabunda, Kony defensava en un principi que el seu objectiu era “salvar el món i, en el cas particular del seu país, el poble acholi”. El cap de l'LRA utilitzava una retòrica fonamentalista cristiana mesclada amb una bona dosi de misticisme, i advocava per l'establiment d'una societat basada en els deu manaments. Ara bé, com apuntava ja fa alguns anys el periodista Julian Borger, la pèrdua de suport progressiva de l'LRA entre la comunitat acholi va acabar fent que la característica definidòria del grup rebel fos el culte a la personalitat de Kony.

L'LRA acumula una història sanguinària i brutal. És responsable de milers d'assassinats, segrestos, violacions, mutilacions i saquejos. Un dels aspectes més foscos de la seva



Joseph Kony, líder de l'LRA. Fotografia: AP.

trajectòria és el segrest de nens i nenes i la seva utilització com a soldats. Aquests infants sovint eren obligats a matar adults (de vegades familiars) o altres menors que no obeïen correctament les ordres o intentaven escapar-se. En el cas de les nenes, a més, podien ser obligades a convertir-se en la parella d'algun rebel o en esclaves sexuals. Segons dades recollides per l'ONG Human Rights Watch, es calcula que entre 1987 i 2006 van ser segrestats un mínim de 20.000 infants ugandesos.

Durant el mateix període, el conflicte entre l'LRA i l'exèrcit ugandès va provocar la mort de desenes de milers de civils i va generar gairebé 2 milions de persones desplaçades. Des de Human Rights Watch, denuncien que “les condicions als camps [de desplaçats] eren terribles, i durant anys les necessitats més bàsiques de les comunitats van ser àmpliament desatenses”. “El nombre de morts per còlera o altres malalties sovint superava el de les víctimes causades pel conflicte en si mateix”, afegixen.

Entre el 2005 i el 2006, la pressió exercida per les forces armades ugandeses va obligar l'LRA a retirar-se més enllà de les fronteres del país. Això va permetre que, poc a poc, les persones que havien estat desplaçades poguessin començar a retornar a les seves terres. En alguns casos, però, es trobarien que el govern o altres famílies se n'havien apropiat. Va ser en aquest context que Victor

Ochen va impulsar l'African Youth Initiative Network (AYINET), una organització que a dia d'avui continua treballant per a la construcció d'un escenari de pau.

El nord d'Uganda viu ara una situació de relativa calma, i són nombroses les ONG que actuen sobre el territori. No obstant això, les ferides obertes durant les dues dècades de conflicte són profundes. La recuperació avança, però queda encara un bon tros de camí per recórrer.



Alguns participants en una trobada sobre justícia transicional impulsada per AYINET. Fotografia: AYINET.

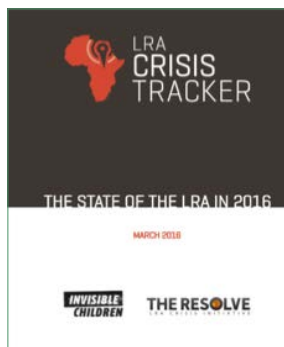
### I de l'LRA, què en queda?

La guerrilla de l'LRA continua operant a la República Democràtica del Congo, la República Centreafricana i Sudan del Sud. De tots els líders de l'LRA per als quals el TPI va emetre una ordre de detenció l'any 2005, només un ha acabat a la Haia, i ho ha fet després d'entregar-se voluntàriament al gener de l'any passat. Es tracta de Dominic Ongwen, un alt comandament del grup rebel que va ser segrestat quan tenia només deu anys, al 1990. El Departament d'Estat nord-americà ha ofert 5 milions de dòlars a qui proporcioni informació que permeti capturar Joseph Kony.

La capacitat d'actuació de l'LRA s'ha debilitat significativament (es calcula que compta actualment amb entre 150 i 200 efectius), però com adverteix un informe recent de les organitzacions Invisible Children i The Resolve\*, "Kony i el seu cercle més proper no s'haurien de subestimar". Segons aquest estudi, l'LRA va segrestar durant el 2015 un total de 612 persones, una xifra inferior a la de 2014 però superior a les de 2012 i 2013.



Una víctima del conflicte, la Betty, abraça a Victor Ochen després li hagin curat la ferida d'una bala. Fotografia: AYINET.



\*Invisible Children, The Resolve LRA Crisis Initiative. *LRA Crisis Tracker: The State of LRA in 2016*. Març de 2016.

## Entrevista

*Aquesta entrevista va ser publicada per la revista Mundo Negro (www.mundonegro.es) el 4 de febrer de 2016. En aquest text, se'n recullen únicament alguns fragments.*

### Com ha estat el procés pel qual una petita ONG local com AYINET s'ha convertit en una referència internacional?

AYINET treballa des de l'any 2008, però en els darrers temps algunes organitzacions internacionals l'han analitzat amb més deteniment. S'ha pogut comprovar com hem estat capaços de donar suport a les víctimes de la guerra i les persones discapacitades, per a les quals hem procurat tractament mèdic, i com hem organitzat programes i iniciatives de pau a la zona. S'ha vist també que seguim molt de prop les víctimes de Barlonyo [el poble on l'LRA va massacrar més de 300 persones el 21 de febrer del 2004], i que intentem fer arribar la seva veu al món.

Al 2010, vam impulsar un partit de futbol en què van participar el president d'Uganda, Yoweri Museveni, i el secretari general de les Nacions Unides, Ban Ki-moon. L'objectiu era crear consciència sobre el destí de les nombroses víctimes de conflictes armats, no només a Uganda sinó també en altres països. Aquest esdeveniment va fer que AYINET cridés l'atenció de tot el món, i que aquest interès es focalitzés, encara que només fos per un moment, en la capital del país, Kampala.

### Has estat sol a l'hora d'impulsar AYINET?

No, no he estat l'únic que ha treballat en tot això. En els inicis de l'organització, vaig convidar alguns amics a col·laborar. Alguns van unir-s'hi, però altres van deixar-ho quan van adonar-se que no aconseguirien cap benefici. No estaven disposats a sacrificar el seu temps i els seus recursos si no obtenien alguna contraprestació econòmica. Ara mateix, AYINET compta amb 30 treballadors, està registrada oficialment i és reconeguda a tot el món.

### Què pot aprendre la gent jove de la teva experiència en la lluita per promoure la pau?

El primer que cal és que siguin conscients que els problemes existeixen i que el ressentiment mai no els podrà solucionar. Encara que jo senti dolor, no hauria d'estendre'l cap als altres o convertir-me en una espècie de "dolor humà". La joventut hauria de saber que no vaig créixer lluny de casa meua. La primera vegada que vaig viatjar a Kampala va ser al 2003. Vaig tenir el meu primer parell de sabates quan estudiava segon de secundària; havia treballat com a reparador de calçat per estalviar diners i comprar-me-les. El meu pare mai no va tenir una feina estable, ni una nòmina, i vaig haver de dedicar-me a coure totxos.

De tot això, el més important va ser la disciplina que vaig mantenir amb els meus pares i la gent gran. El que he aconseguit no és degut al meu nivell acadèmic, sinó al tipus de vida que vaig haver de viure.

### La població ugandesa continua patint les conseqüències del conflicte.

La majoria de persones s'han vist afectades per la guerra, tant físicament com psicològicament. Hi ha molts assumptes pendents. Per això, el govern va començar un programa per a la reparació i la rehabilitació de les víctimes. Ara, AYINET està suggerint a l'executiu que doni suport a una plataforma que permeti que la veu de la gent pugui ser escoltada per la comunitat internacional.

### En Dominic Ongwen, un dels dirigents de l'LRA, ha estat portat davant del TPI.

Vaig ser a la Haia i vaig visitar aquell tribunal. Probablement, era l'únic ugandès dins la sala, i estava assegut a cinc metres d'Ongwen. Quan el vaig veure, vaig experimentar un sentiment insondable dins meu. Era aquest l'home que possiblement en altres temps m'hauria raptat a mi i a molts altres? I ara estem aquí mirant-nos l'un a l'altre? Vaig continuar preguntant-me per què Ongwen raptava gent i cremava les seves cases. Estar allí present, davant d'ell, requeria molta valentia. Però estic content que hagi de rendir comptes pels càrrecs que pesen contra ell.



Fotografia: Allan Egeberg / Mundo Negro.

+ informació: [www.africanyouthinitiative.org/](http://www.africanyouthinitiative.org/)

# DEFENSORS DELS DRETS HUMANS CONVIDATS QUE ESTAN EMPRESONATS ALS SEUS PAÏSOS D'ORIGEN

## Victoire Ingabire Umuhoza (Ruanda)

*“Es diu que a Ruanda hi ha estabilitat, però aquesta estabilitat està basada en la repressió. Necessitem estabilitat basada en la llibertat.”*



La Victoire Ingabire és economista i presideix les Forces Democràtiques Unides (FDU – Inkingi), una coalició que aglutina els partits de l'oposició ruandesa, formada tant per membres de la diàspora (a Europa, Estats Units i Canadà) com per residents a Ruanda. Les seves activitats polítiques s'han centrat en la promoció dels principis de l'Estat de dret, les llibertats democràtiques i l'empoderament de les dones a Ruanda.

Després de passar 16 anys d'exili als Països Baixos, Ingabire va decidir retornar al seu país d'origen i presentar-se com a candidata per l'FDU-Inkingi a les eleccions que s'havien de celebrar l'agost del 2010. Al gener d'aquell any, va aterrar a l'aeroport de Kigali i va visitar el Memorial del Genocidi a Gisozi. Allà, va pronunciar un discurs en què va demanar el reconeixement del patiment de totes les víctimes del genocidi, sense distinció ètnica ni de nacionalitat. El contingut d'aquest discurs, contrari a la ideologia del partit que governa el país des de l'any 1994 (el Front Patriòtic Ruandès), va precipitar la detenció i empresonament de Victoire Ingabire en els mesos posteriors.

Dos anys després, al 2012, Victoire Ingabire va ser declarada culpable de conspiració terrorista contra les autoritats del país i negació del genocidi, i va ser sentenciada a 8 anys de presó. L'any següent, el Tribunal Suprem va augmentar la seva condemna a 15 anys. Diverses institucions polítiques, organismes internacionals i ONG han denunciat reiteradament que Victoire Ingabire ha estat víctima d'un judici polític.

L'any 2012, Ingabire va ser nominada al Premi Sàkharov a la llibertat de consciència, un reconeixement que atorga el Parlament Europeu. Segons explica Lin Muyizere, el seu marit, aquesta nominació va tenir un impacte “enorme”. “Va ser la prova que la comunitat internacional no volia seguir al règim [de Kigali] en la demonització de la meva esposa”, apunta.

Ingabire ha recorregut el seu cas davant el Tribunal Africà de Drets Humans i dels Pobles, amb seu provisional a Arusha. Ruanda ha acceptat la jurisdicció d'aquest tribunal i, a més, al gener del 2013 va signar i dipositar una declaració que permet a individus i ONG presentar-hi casos. Amb l'objectiu de dificultar el procés d'Ingabire, Kigali va intentar retirar aquesta declaració al febrer del 2016. No obstant això, el passat mes de juny el Tribunal Africà de Drets Humans va anunciar que, si bé era possible la retirada, aquesta requeria 12 mesos d'antelació. A més va dictaminar que ni el cas d'Ingabire ni altres afers pendents davant del Tribunal se'n veurien afectats.

En els darrers mesos, Muyizere ha alertat que les condicions d'empresonament d'Ingabire s'han degradat. Tot i que ha estat transferida a l'àrea comuna reservada a les dones, la seva situació és diferent a la de la resta de presos. Té les visites limitades a una persona per setmana i ha deixat de tenir contacte amb els seus advocats. “En definitiva, sempre és objecte d'una vigilància especial”, conclou Muyizere.

## PETICIÓ

Paul Kagame, President of the Republic of Rwanda  
Office of the President  
53 KG 7 Ave, Kigali, Rwanda

Senyor President,

Voldria manifestar la meua preocupació per l'empresonament de Victoire Ingabire, presidenta del partit de l'oposició FDU-Inkingi, i l'augment de la seva condemna a 15 anys per part del Tribunal Suprem. Organismes internacionals com Amnistia Internacional, Human Rights Watch i les Nacions Unides han denunciat tant la falta de transparència durant el judici com les motivacions polítiques que hi havia al darrere. També han alertat de la intimidació de què són objecte els grups d'oposició i la limitació de les seves activitats.

El dret a la llibertat d'opinió i expressió està reconegut a nivell internacional per la Declaració Universal de Drets Humans, el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics –al qual Ruanda va accedir al 1975– i la Carta Africana de Drets Humans i dels Pobles, de la qual forma part el seu país.

Per aquest motiu, demano l'alliberament immediat de Victoire Ingabire Umuhoza, així com la resta de presos polítics, ja que tota societat democràtica ha de respectar els partits de l'oposició i les veus dissidents. Igualment, sol·licito la revisió de la llei de 2008 que criminalitza la “ideologia genocida” en termes molt ambigus, que dilueixen els límits de la llibertat d'expressió.

Atentament,

## Abdulhadi Al-Khawaja (Bahrain)

*“L'edifici 10 de la presó de Jaw ha passat a ser conegut com l'edifici de la tortura, i he sentit personalment els crits de les víctimes. El tipus de tortura que he sentit en els darrers mesos és el pitjor des del 2011, i les violacions que han ocorregut en els darrers temps són indescriptibles.”*

Carta oberta de l'Abdulhadi Al-Khawaja, dirigida a l'Alt Comissionat de les Nacions Unides pels Drets Humans, des de la presó de Jaw.





L'Abdulhadi Al-Khawaja és un defensor dels drets humans de Bahrain, casat i amb quatre filles. Després de participar en diverses manifestacions pacífiques durant la Primavera Àrab, va ser detingut el 9 d'abril del 2011 i, segons testimonis de la seva família, va ser també colpejat.

El 22 de juny d'aquell any, va ser condemnat a cadena perpètua pel Tribunal de Seguretat Nacional, un tribunal militar; aquesta sentència va ser confirmada posteriorment per un altre tribunal militar. Tretze activistes més van ser també condemnats: sis a cadena perpètua, quatre a quinze anys de presó, dos a cinc anys, i un a dos anys.

A la presó, a Al-Khawaja se li van negar les visites i se li va impedir seguir el tractament mèdic que rep a causa dels seus problemes de sucre. L'activista ha denunciat que ha estat sotmès a tortura i maltractaments, com a conseqüència dels quals va haver de ser ingressat a l'hospital militar de la Força de Defensa de Bahrain, a Al Riffa.

Un observador d'Amnistia Internacional, present en una de les sessions d'apel·lació, el 6 de setembre de 2012, va concloure que no es pot presentar davant del tribunal cap prova que acrediti que Abdulhadi Al-Khawaja i els altres tretze activistes van cometre un delictes o van participar en actes violents. Amnistia Internacional considera que aquests catorze activistes no van tenir un judici just i que tots ells són presos de consciència, empresonats únicament pel seu exercici legítim i pacífic dels drets a la llibertat d'expressió, d'associació i de reunió.

El 25 d'agost del 2014, l'Abdulhadi va iniciar una vaga de fam que va durar 30 dies. La família ha explicat que l'activista va posar fi a aquesta vaga perquè altres detinguts que també la mantenien estaven emmalaltint. Els va dir que acabessin amb la vaga, i li van respondre que només ho farien si ell ho feia també. L'Abdulhadi va finalitzar la vaga de fam el 23 de setembre, i els altres detinguts van seguir el seu exemple.

Una de les filles de l'Abdulhadi, la Maryam Al-Khawaja, va ser detinguda diverses vegades entre l'agost i el setembre del 2014. Una altra filla, la Zaynab Al-Khawaja, també ha estat empresonada diverses vegades. Després de passar un any a la presó per demanar la llibertat del seu pare, va

ser alliberada al febrer del 2014. De nou, el 14 de març del 2016 la Zaynab va tornar a ser detinguda a casa seva i va ser traslladada a la presó, juntament amb la seva filla de 15 mesos d'edat. Va ser condemnada a tres anys de presó per haver trencat una fotografia del rei Hamad bin Issa Al Khalifa de Bahrain. El 31 de maig del 2016, les autoritats judicials van ordenar suspendre la sentència, i la Zaynab va ser posada en llibertat per "raons humanitàries".

La Maryam Al-Khawaja va participar l'any 2015 en el projecte *Ciutats defensores dels drets humans*.

## PETICIÓ

His Majesty the King of Bahrain  
Shaikh Hamad bin 'Issa Al Khalifa  
Office of His Majesty the King  
P.O. Box 555  
Rifa'a Palace, al-Manama, Bahrain

Sa Majestat,

Li escric per manifestar-li la meva preocupació per la situació del defensor de drets humans Abdulhadi Al-Khawaja, empresonat i condemnat a cadena perpètua l'any 2011 pel Tribunal de Seguretat Nacional de Bahrain, juntament amb 13 persones més.

Abdulhadi Al-Khawaja i els altres defensors de drets humans són presos de consciència, i per això li demano que els posi en llibertat immediatament i sense condicions, ja que estan empresonats únicament pel seu legítim exercici pacífic dels drets a la llibertat d'expressió, d'associació i de reunió, drets reconeguts internacionalment.

Així mateix, li demano que ordeni una investigació imparcial sobre les denúncies de tortura i altres maltractaments d'Abdulhadi Al-Khawaja, que se'n facin públics els resultats i que es posin els responsables a disposició judicial.

Atentament,

## Omid Kokabee (Iran)

*"Els científics són responsables de la seva feina i el seu impacte en la societat i el futur de la humanitat, igual que una mare protegeix la seva criatura i se sent responsable a l'hora d'educar-la correctament. Els científics tenen la responsabilitat de rebutjar la cooperació amb qualsevol projecte que sigui nociu per a la societat."*

Carta d'Omid Kokabee per a l'acceptació del premi que l'American Association for the Advancement of Science va concedir-li al 2014.



L'Omid Kokabee va néixer al 1982 i forma part de la minoria turcmana i sunnita de l'Iran. Entre el 2007 i el 2010, va treballar a l'Institut de Ciències Fotòniques (ICFO), un centre capdavanter en la investigació amb làsers situat al campus de Castelldefels (Baix Llobregat) de la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC). Allà va començar el seu doctorat, que pensava acabar a la Universitat de Texas, a Austin, on va traslladar-se a finals del 2010. No obstant això, el 30 de gener del 2011 va ser detingut a l'aeroport de Teheran, quan intentava visitar el seu país.

El 13 de maig del 2012, va ser condemnat a deu anys, amb acusacions d'espionatge, "enriquiment il·legal" i "col·laboració amb un govern hostil" (el dels Estats Units). El judici va estar ple d'irregularitats. Es va retransmetre a través de la televisió oficial iraniana, cosa que constitueix una violació del seu dret a la presumpció d'innocència. Se li va negar el dret de comptar amb un advocat fins al judici, i no es van presentar proves contra ell, més enllà de les seves relacions públiques i perfectament conegudes amb institucions acadèmiques nord-americanes.

"Des del 2005, vaig ser convidat diverses vegades a treballar per a projectes militars i d'intel·ligència", va explicar l'Omid en una carta l'any 2013. Les ofertes van incloure una feina a la Universitat Malek Aixtar (un centre creat pel règim als anys 80 i que duu a terme investigació militar), una beca doctoral de l'Organització de l'Energia Atòmica de l'Iran (AEOI) i la invitació a presentar propostes a l'Organització de les Indústries de Defensa (DOI).

L'Omid ha estat guardonat per l'American Physical Society "pel valor mostrat en rebutjar l'ús dels seus coneixements de física per treballar en projectes que considerava perniciosos per a la humanitat, enfrontant-se a pressions físiques i psicològiques extremes". Amnistia Internacional el considera un pres de consciència, i va llençar una petició per aconseguir la seva excarceració immediata i sense condicions.

El Consell de Govern de la UPC va aprovar el passat mes de maig del 2016 una declaració institucional com a mostra de solidaritat amb l'Omid Kokabee. En el text, la UPC instava les autoritats iranianes a garantir en tot moment les atencions mèdiques i humanitàries adequades a l'estat de salut de l'Omid, i demanava que es procedeixi a alliberar-lo de manera immediata i sense condicions, anul·lant la seva condemna i la seva sentència.

## PETICIÓ

Excmo. Sr. D. Mohammad Hassan Fadaifard  
Embajador extraordinario y plenipotenciario de la República Islámica de Irán en España  
Embajada de la República Islámica de Irán  
Calle Jerez, 5  
28016 Madrid

Senyor Ambaixador,

Li escric per mostrar la meva preocupació per la situació del físic iranià Omid Kokabee, que recentment va ser sotmès a una operació per extirpar-li un ronyó a causa d'un càncer que va desenvolupar a la presó. Kokabee es troba ara mateix fora de la presó amb un permís penitenciari per raons mèdiques, però podria ser reclòs de nou en qualsevol moment, a pesar que necessita tractament mèdic especialitzat constant.

Li demano que:

Deixin l'Omid Kokabee en llibertat immediatament i sense condicions, ja que és un pres de consciència, reclòs únicament per l'exercici pacífic del seu dret a la llibertat d'expressió i associació.

Garanteixin que continua rebent l'atenció mèdica que necessita fora de la presó.

Atentament,

## LA WAFAE CHARAF, LLIURE!

El passat mes de juliol, l'activista marroquina Wafae Charaf va ser posada en llibertat després de passar gairebé dos anys empresonada. Havia estat acusada de denúncia falsa i, a més de la pena de presó, l'havien condemnat a pagar una multa de 50.000 dirhams (uns 4.500 euros). Durant el temps en què ha estat privada de llibertat, ha aconseguit graduar-se en Dret. A la sortida de la presó, la Wafae va afirmar que continuarà militant als espais polítics on participava, és a dir, l'Associació Marroquina de Drets Humans, la xarxa d'ONG Shabaka, Via Democràtica i el Moviment 20 de febrer.



## QUÈ ESTAN FENT ELS DEFENSORS DELS DRETS HUMANS QUE HAN PARTICIPAT PRÈVIAMENT EN EL PROJECTE?

### 2015



#### Pare Pedro Pantoja

Continua treballant a la Casa del Migrante de Saltillo (Mèxic), donant suport i refugi a les persones migrants de Centreamèrica i denunciant les agressions i la violència de què són objecte. El Pare Pantoja participa habitualment en activitats d'incidència i sensibilització, i apareix sovint en mitjans de comunicació. Recentment, la Casa del Migrante s'ha sumat a les nombroses veus que demanen una solució per a la Comissió Interamericana de Drets Humans, que passa per una greu crisi financera.



#### Helena Maleno

Al desembre de l'any passat, va rebre el Premi de Drets Humans de l'Advocacia Espanyola "Nacho de la Mata". Des del col·lectiu Caminando Fronteras, denuncia les vulneracions de drets humans que es produeixen a les fronteres, especialment a les de Ceuta i Melilla. La seva veu és molt present als mitjans de comunicació. A la primavera, per exemple, va publicar a *Periódico Diagonal* un article sobre l'explotació sexual de nenes i dones migrants



#### Andrés Krakenberger

Al febrer, el Tribunal Suprem de Florida va anular la condemna a pena de mort dictada l'any 2000 contra Pablo Ibar, que duu 22 anys empresonat. Mesos després, al juny, aquest tribunal va retornar el cas al tribunal de Broward County, que haurà de repetir el judici sobre el triple assassinat pel qual va ser condemnat Ibar. A instàncies de l'Associació contra la Pena de Mort Pablo Ibar, de la qual Andrés Krakenberger és portaveu, el Parlament basc va fer pública també al mes de juny una declaració on rebutjava la pena de mort i se solidaritzava amb Pablo Ibar.



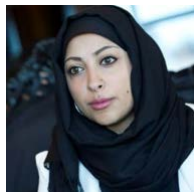
#### Ruth Mumbi

Tant ella com la seva mare han rebut avisos i amenaces de mort. Al març, el mecanisme de protecció de defensors de drets humans de la Unió Europea (ProtectDefenders.eu) va informar que li havia proporcionat una subvenció per a una reubicació temporal fins que millorés la seva situació de seguretat. Al maig, la Coalició Internacional de Defensores de Drets Humans (WHRDIC) va fer pública una carta dirigida al president del Tribunal Suprem de Kènia, Willy Mutunga, en què reclamava la fi de l'assetjament policial i judicial de què són objecte Mumbi i Bunge La Wamama Mashinani.



### Yolanda Oqueli

En els darrers temps, la Yolanda Oqueli ha rebut amenaces que fan témer per la seva seguretat i la de la seva família. A més, els responsables de l'atac que va patir al juny del 2012 continuen impunes. No obstant això, Oqueli no ha deixat de treballar en la defensa dels drets humans de la seva comunitat. Al març, coincidint amb el Dia Internacional de les Dones, el grup local d'Amnistia Internacional de Terrassa va fer visible el seu cas amb una acció al carrer.



### Maryam Al-Khawaja

Des de l'exili a Dinamarca, l'activista continua denunciant les greus violacions de drets humans que es cometien a Bahrain. Al març, la seva germana, la Zaynab Al-Khawaja, va ser detinguda amb el seu fill de poc més d'un any; acumulava diversos càrrecs, inclòs el fet d'haver esquinçat fotos del rei. Per "raons humanitàries", les autoritats judicials van suspendre la seva sentència al maig, i la Zaynab va ser posada en llibertat. El pare d'ambdues, Abdulhadi Al-Khawaja, compleix cadena perpètua arran de la seva participació en les protestes de la Primavera Àrab de 2011.



### Issa Amro

El 29 de febrer va ser detingut després d'haver participat, tres dies abans, en

una manifestació a Hebron. La marxa commemorava la massacre de 1994 a la mesquita d'Ibrahimi, en què un col·lone extremista israelià va matar 29 persones i en va ferir més de 100. L'Issa Amro va ser detingut mentre parlava a l'exterior de casa seva davant de membres de Breaking the Silence, una organització formada per veterans militars israelians que treballen per donar a conèixer la situació als Territoris Ocupats. Va ser posat en llibertat el dia següent, l'1 de març.



### Meir Margalit

Continua promovent la construcció de pau a Israel i Palestina. A l'Institut Van Leer de Jerusalem, lidera el grup de recerca sobre Planificació i construcció a Jerusalem Est, que defensa clarament la divisió de la ciutat en dues municipalitats. Margalit és membre del consell editorial del Palestine – Israel Journal i del portal espanyol *Sinpermiso*. A través d'aquest últim, va advertir a principis d'any del silenci mediàtic en què ha caigut el conflicte entre Israel i Palestina, engolit per la crisi de les persones refugiades i les atrocitats comeses per l'Estat Islàmic.



### Diego Quiroga

L'entitat colombiana Acció Colectiva de Objetores y Objektoras de Conciencia (ACOOOC), de la qual forma part Diego Quiroga, ha publicat un informe sobre les detencions arbitràries amb finalitats de reclutament registrades al país entre els mesos de gener i juliol del 2015. Es tracta del període immediatament posterior a la notificació de la sentència T-455 de la Cort Constitucional, que les prohibeix explícitament. No obstant això, l'informe assenyala que aquest tipus de detencions es continuen practicant "de manera sistemàtica".



### Chema Caballero

Continua com a coordinador de l'ONG DYES, que desenvolupa els seus projectes a Burkina Faso, Costa d'Ivori, Sierra Leone i Espanya. Participa en diferents activitats de sensibilització, i escriu en publicacions com *Mundo Negro Digital* o el blog "África no es un país", del diari *El País*. A l'abril, va participar des de Tenerife al fòrum "Enciende la tierra", en una sessió compartida amb l'ex-diputada afgana Malalai Joya. De nou, Caballero va tornar a cridar l'atenció sobre la situació que viuen 300.000 menors utilitzats en conflictes armats arreu del món.



### Txema Urkijo

L'alcalde de Madrid, Manuela Carmena, va incorporar-lo al maig al Comissionat de Memòria Històrica de la ciutat. El Comissionat té com a funció assessorar als organismes municipals i les administracions públiques competents perquè compleixin la Llei 52/2007, és a dir, la Llei de la memòria històrica. Urkijo, amb una llarga trajectòria en matèria de drets humans i construcció de pau, va arribar a l'organisme poques setmanes després de la seva creació.



### Caddy Adzuba

Va passar per Barcelona al mes de febrer, en el marc del III Fòrum Internacional DevReporter. La xarxa DevReporter té dos objectius bàsics: renovar el discurs sobre cooperació internacional als mitjans de comunicació i millorar la qualitat de la informació internacional. Adzuba conti-

nua treballant com a periodista a Ràdio Okapi (de l'ONU), des d'on denuncia la relació entre el comerç il·legal del coltan i el conflicte a la República Democràtica del Congo. És també activista en diverses ONG que acompanyen a dones víctimes de violència sexual.

## 2013



### Estela de Carlotto

Al març es van complir 40 anys del cop d'Estat que va donar lloc a la dictadura argentina de Jorge Rafael Videla. Estela de Carlotto, presidenta de Abuelas de Plaza de Mayo, va explicar aleshores en una entrevista que cada 24 de març "és una data simbòlica", però que per a l'organització "tots els dies són per a recuperar la història i aconseguir justícia". Tot i haver localitzat el seu nét a l'agost del 2014, De Carlotto continua al capdavant d'Abuelas de Plaza de Mayo, entitat on milita des del 1978.



### Alma Mašić

Continua dirigint l'ONG Youth Initiative for Human Rights a Bòsnia i Hercegovina. Aquesta entitat regional, que treballa amb joves de diferents països de l'ex-Iugoslàvia, promou el pensament crític, els valors democràtics, els drets humans, la memòria històrica i els drets de les minories. L'Alma participa també al projecte Memory Lab, una plataforma d'intercanvi i aprenentatge que connecta institucions, entitats i persones que impulsen la recuperació de la memòria en diversos territoris europeus.



### Doris Rivera

Va ser acollida a Bilbao durant la segona meitat del 2015, en el marc del Programa basc de protecció temporal per a defensors i defensores de drets humans. Ara, Rivera explica que la situació de seguretat és “pèssima”, i tem tant per la seva vida com per la dels seus companys de lluita i la seva família. És secretària general de l'Asociación Nacional de Zona de Reserva Campesina (ANZORC), entitat que ha estat assenyalada pel govern, les forces militars i els paramilitars. També participa a les organitzacions Marcha Patriótica i Fundación por la Defensa de los Derechos Humanos y el DIH del Oriente y Centro de Colombia (DHOC).



### Buscarita Roa

L'any 2000 va localitzar la seva néta, Claudia Poblete. Tot i això, des d'Abuelas de Plaza de Mayo continua participant en nombroses activitats de sensibilització. La primavera passada va viatjar a França amb Estela de Carlotto, presidenta de l'organització, i Macarena Gelman, néta del poeta Juan Gelman. Les tres van ser homenatjades a l'Ajuntament de París, on el responsable de Relacions Internacionals va destacar: “La gran lliçó que ens deixen és la lluita contra l'oblit, important perquè no pugui repetir-se el que han combatut durant aquests 40 anys.”



### Claudia García Giraldo

Continua exiliada a Espanya, on resideix des del 2012. Tot i els darrers avenços en les negociacions entre el

govern del president Juan Manuel Santos i les FARC, la situació dels qui defensen els drets humans a Colòmbia és encara molt complicada. Durant aquest any, el fill de la Clàudia ha rebut greus amenaces i, com la seva mare, s'ha vist obligat a sortir del país. A més, la Clàudia critica que durant el procés de pau no s'estigui tenint en compte la situació de les persones exiliades, que són “invisibles”, en paraules de l'activista. “Aconsegueixen callar-nos perquè hem de canviar els nostres lideratges per treball domèstic”, lamenta.



### Idagja Lachgare

Després de deu anys de lluita administrativa, l'Associació sahrauí de víctimes de violacions greus dels drets humans comeses per l'Estat marroquí (ASVDH) va ser legalitzada a mitjans de 2015. L'entitat, a la qual està vinculada Idagja Lachgare, és la primera organització sahrauí de drets humans reconeguda oficialment per Rabat. Al maig d'aquest any, l'ASVDH va aconseguir obrir una seu a Al-Aaiun.



### Marco Antonio Arana

La primavera passada, l'activista peruà va concórrer a les eleccions generals del seu país. Durant la legislatura que acaba d'arrencar, serà el portaveu del seu partit, el Frente Amplio, al Congrés de la República. Segons va assegurar Arana al mes de juny, la seva formació se centrarà en la lluita contra la inseguretat ciutadana i la corrupció, així com en l'impuls d'una reforma tributària. A finals de l'any passat, la Primera Fiscalia Penal Corporativa de Chiclayo va revocar l'arxiu de la investigació per un delictes de tortura contra Arana.



### James Torh

La presidenta de Libèria, Ellen Johnson Sirleaf, l'ha renovat en el seu càrrec a la Comissió Nacional Independent de Drets Humans (INHRC), de la qual forma part des de l'agost del 2010. Al mes de maig, va visitar Sierra Leone, juntament amb tres defensors dels drets humans més, per intercanviar bones pràctiques i experiències en relació a la construcció de pau i la reconciliació després d'un conflicte. A més, l'objectiu era aprendre sobre mecanismes tradicionals de resolució de greuges vinculats a la guerra, com el Fambul Tok. S'espera que tot aquest coneixement contribueixi a implementar el programa National Palava Hut a Libèria.

# DEFENSORS DELS DRETS HUMANS

# Ciutats Defensores dels Drets Humans

<https://ciutatsdefensoresdretshumans.wordpress.com/>



## Organitzen:



AJUNTAMENT DE  
SANT BOI DE LLOBREGAT

**CEA(R)**  
Comissió Catalana  
d'Ajuda al Refugiat



Institut de Drets  
Humans de Catalunya

INSTITUT  
CATALÀ  
INTERNACIONAL

PER LA PAU

## Participen:



AJUNTAMENT DE BARBERÀ DEL VALLÈS



Ajuntament  
de Castelldefels



Ajuntament del  
Prat de Llobregat



AJUNTAMENT  
D'ESPLUGUES



Ajuntament  
de Gavà



Ajuntament  
de Girona



Ajuntament de Granollers



Ajuntament  
de Molins de Rei



Ajuntament  
de Sant Cugat



AJUNTAMENT DE  
SANT JOAN DESPÍ



AJUNTAMENT  
de Sant Vicenç dels Horts



Ajuntament  
de Santa Coloma  
de Gramenet



Ajuntament  
de Terrassa



AJUNTAMENT DE  
VILADECANS

## Col·laboren:



Agència Catalana  
de Cooperació  
al Desenvolupament



Diputació  
de Barcelona



Generalitat  
de Catalunya



fòrum sd  
SINDICS, SINDIQUES,  
DEFENSORS I DEFENSORES  
LOCALS DE CATALUNYA



AMB Àrea Metropolitana  
de Barcelona



Casa Amèrica Catalunya



FONS CATALÀ  
DE COOPERACIÓ  
AL DESENVOLUPAMENT